

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 – Облік і оподаткування
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему «Методико-прикладні аспекти бухгалтерського обліку
та контролю операцій із запасами
(на прикладі ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»)»
(назва теми)

Виконавець:

студентка ФМОІТ, групи 41У
Дубиніна Вероніка Вадимівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

Доктор економічних наук, професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Артюх Оксана Валентинівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. МЕТОДИКО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ	7
ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....	7
1.1. Економічна сутність і поняття запасів, як об'єкту обліку, особливості класифікації та оцінки запасів на підприємствах будівельної галузі	7
1.2. Методико-прикладне забезпечення обліку запасів на будівельних підприємствах.....	22
1.3. Схожі та відмінні аспекти обліку запасів в українській та міжнародній практиці	25
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З	32
ЗАПАСАМИ НА ПрАТ ПМК-15 "ДУНАЙВОДБУД"	32
2.1. Фінансово-економічна характеристика досліджуваного підприємства	32
2.2. Практичні аспекти первинного, аналітичного і синтетичного обліку запасів ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".....	42
2.3. Шляхи вдосконалення обліку операцій з запасами на досліджуваному підприємстві	49
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ З ЗАПАСАМИ НА	53
ДОСЛІДЖУВАНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ.....	53
3.1. Аналіз складу та руху запасів на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".....	53
3.2. Організація внутрішнього контролю запасів на досліджуваному підприємстві.....	58
3.3. Проблемні питання внутрішнього контролю операцій з запасами	64

та шляхи їх вирішення на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".....	
ВИСНОВКИ	67
Список використаних джерел	71
Додатки	76

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність дослідження методико-прикладних аспектів бухгалтерського обліку та контролю операцій із запасами на будівельних підприємствах України визначається низкою факторів, що впливають на діяльність цього сектора.

По-перше, управління запасами є критично важливим для будівельних підприємств через значний обсяг та вартість запасів, що вони утримують. Це стає основою для забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств в умовах зростаючої конкуренції та швидко змінюючихся ринкових умов.

Подальше дослідження методів обліку та контролю за запасами дозволить виявити ефективні стратегії управління цими ресурсами. Оптимізація витрат та мінімізація ризиків нестач та збитків стануть ключовими завданнями для підприємств будівельної галузі, а глибоке дослідження цих аспектів надасть можливість розкрити потенційні можливості для поліпшення ефективності.

Будівельні підприємства України, як і в багатьох країнах, зіткнуться з унікальними викликами, такими як непередбачувані зміни у вартості матеріалів та складнощі у логістиці та доставці. Враховуючи це, дослідження та вдосконалення методів обліку та контролю за запасами стають актуальними і важливими завданнями для стабільності та успішності будівельного сектору.

Нарешті, розгляд цієї теми може сприяти вдосконаленню законодавства та регулювання в галузі бухгалтерського обліку на будівельних підприємствах України. Створення більш прозорих та ефективних умов для функціонування цього сектору економіки сприятиме забезпеченню стійкого розвитку та залученню інвестицій у будівництво. Таким чином, дослідження методико-прикладних аспектів бухгалтерського обліку та контролю запасів на будівельних

підприємствах України має значний потенціал для покращення ефективності та конкурентоспроможності цієї галузі.

У воєнний час, як ніколи, важливість ефективного управління запасами на будівельних підприємствах України стає критичною. Конфліктні обставини змушують підприємства оперативно реагувати на надзвичайні ситуації та забезпечувати неперервність будівельних проектів, спрямованих на відновлення та підтримку інфраструктури, а також оборонні роботи. Методи бухгалтерського обліку та контролю операцій із запасами стають вирішальними для забезпечення потреб у матеріалах та ресурсах, а також ефективного використання фінансових коштів у скрутний період.

У воєнний час, відбувається інтенсивне збільшення обсягів будівельних робіт та потреб у будівельних матеріалах. Ефективне управління запасами стає необхідністю для запобігання нестач та забезпечення безперебійного виконання завдань. Крім того, збільшення ризиків залежності від зовнішніх поставок та можливих перешкод у логістиці зачіпає життєво важливі питання ефективного планування та управління запасами на місцевому рівні.

Навіть у складних умовах конфлікту, підприємства мають забезпечити точний облік запасів, їх контроль та раціональне використання, щоб уникнути втрат, забезпечити стабільність виробництва та підтримати важливі будівельні проекти.

Питання обліку і контролю операцій з запасами досліджували такі науковці, як: Бабур Л.Г., Сердюк Т.В., Бурдьо І.М., Венжега Д. І., Візіренко С. В., Федоренко І. О., Гамалій В.Ф., Романчук С.А., Ткачук О.В., Гамова О.В., Козачок І.А., Федоренко Т.С., Гордієнко Н., Гудзь Н., Дікань Л. В., Голуб Ю. О., Синюгіна Н. В., Шульга Н. М., Мултанівська Т. В., Воїнова Т. С., Жолнер В.І., Журавель Г.П., Іорданов В., Краєвський В. М., Пінчук К. С., Кузьмінський Ю. А., Кужельний М. В., Кулаковська Л.П., Піча Ю.В., Латишева О. В., Сайко А. Д., Магопєць О. А., Малюга Н. М., Нікітіна О., Петрик О.А. та багато інших.

Дослідження літературних джерел вказує на те, що ефективне управління запасами, їх облік та контроль залишаються предметом активних дискусій у науковому середовищі, потребуючи подальшого вивчення та аналізу.

Об'єктом дослідження є методико-прикладні аспекти бухгалтерського обліку та контролю операцій з запасами на підприємствах будівельної галузі.

Предметом дослідження є вивчення проблемних питань обліку та контролю запасів на будівельних підприємствах.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є вирішення проблемних питань обліку і контролю запасів на підприємствах будівельної галузі.

З метою реалізації цілі дослідження, в роботі були визначені такі задачі:

- проаналізувати сутність і поняття запасів, як об'єкту обліку, виявити особливості класифікації та оцінки запасів на підприємствах будівельної галузі;
- дослідити методико-прикладне забезпечення обліку запасів на будівельних підприємствах;
- порівняти схожі та відмінні аспекти обліку запасів в українській та міжнародній практиці;
- навести фінансово-економічну характеристику досліджуваного підприємства;
- дослідити практичні аспекти первинного, аналітичного і синтетичного обліку запасів ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд";
- розглянути організацію внутрішнього контролю запасів на досліджуваному підприємстві;
- надати рекомендації щодо вдосконалення обліку та внутрішнього контролю операцій з виробничими запасами на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися різноманітні методи дослідження. До загальнонаукових методів відносяться аналіз та синтез, індукція та дедукція. Щодо спеціалізованих

підходів, застосовувалися наступні: спостереження, обчислення відносних та середніх значень, графічний аналіз, порівняння, економіко-математичне моделювання та прогнозування.

Інформаційною базою дослідження є різноманітні джерела: законодавчі та нормативні акти, які регулюють бухгалтерський облік, аналіз та контроль операцій з запасами; наукові публікації; періодичні видання; матеріали наукових конференцій і семінарів; а також електронні видання, що містять дані, надані Державною службою статистики України. Крім того, використано бухгалтерську документацію, облікові реєстри та фінансову та статистичну звітність ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".

Структура та обсяг роботи. У кваліфікаційній роботі використано 40 джерело інформації. Загальний обсяг роботи 76 сторінок, 10 таблиць, 2 ілюстрації, 7 додатків.

РОЗДІЛ 1. МЕТОДИКО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

1.1. Економічна сутність і поняття запасів, як об'єкту обліку, особливості класифікації та оцінки запасів на підприємствах будівельної галузі

Ефективна діяльність будь-якого підприємства в сучасних ринкових умовах суттєво залежить від раціонального використання його ресурсів. Матеріальні ресурси, як частина цього комплексу, відіграють ключову роль у функціонуванні підприємства. Виробничі запаси є важливою складовою цих ресурсів, займаючи значне місце у майновій структурі та витратах підприємства.

Роль запасів полягає в забезпеченні стійкості виробничого процесу та економічної безпеки, але вимагає відповідного фінансування. Виробничі запаси не лише важлива економічна категорія, але й об'єкт досліджень багатьох вчених, особливо їхнє визначення та місце в бухгалтерському обліку. Сучасні умови господарювання, з їхніми кризовими ситуаціями та постійними викликами до розвитку, потребують нових підходів до управління матеріальними ресурсами, включаючи виробничі запаси. Це стає ключовим фактором для забезпечення стабільності та продуктивності підприємства в будь-якій галузі економіки.

Роль якісного бухгалтерського обліку запасів у будівельній галузі вельми важлива, оскільки будівельні проекти часто вимагають значних капіталовкладень у матеріали, обладнання та інші ресурси. Бухгалтерський облік запасів дозволяє підприємству точно фіксувати витрати на будівельні матеріали, що дозволяє ефективно керувати бюджетом проекту та уникати перевищення витрат.

Також, важливо визначити коректну вартість запасів, оскільки це впливає на фінансову звітність компанії та її фінансовий стан. Бухгалтерський облік

допомагає визначити вартість запасів з урахуванням ринкових цін та вартості, що сплачена підприємством. А правильне управління запасами дозволяє уникнути ризику втрати або збитків від неправильного управління запасами, таким як зайві або застарілі запаси. Облік запасів допомагає в плануванні виробництва, оскільки він надає інформацію про наявність ресурсів для виконання будівельних проектів.

Вивчення теоретичної сутності запасів у бухгалтерському обліку та їх поділ на відповідні класифікаційні групи завжди викликало інтерес у багатьох дослідників, включаючи науковців, теоретиків, економістів та бухгалтерів. Наведемо варіанти трактування визначення «запаси» різних наукоців, які досліджували цю дефініцію (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Трактування визначення «запаси» сучасними науковцями

Автор	Трактування визначення «запаси»
1	2
І.А. Бержанір	Запаси слід трактувати як частину матеріальних ресурсів підприємства, які є сукупністю предметів праці й перебувають на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих деталей, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що становлять матеріальну основу продукції підприємства, надають їй якісних властивостей, беруть участь у виробництві протягом одного виробничого циклу і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції
Н.М. Бондаренко А.М. Яресько	Запаси виступають активами, що придбані зі сторони або самостійно виготовлені й утримуються підприємством для продажу, використання у процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб за умови їх повного споживання в одному операційному циклі
Н.М. Гудзенко, Ю.В. Гибало	Запаси є складовою частиною групи матеріальних ресурсів, які формують економічні (виробничі) ресурси підприємства, становлять основу продукції, що виготовляється, та сприяють процесу її виготовлення або поліпшують властивості готової продукції
А.В. Дмитренко І.В. Балабась	Запаси – це сукупність предметів праці, які знаходяться на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, а також палива, запасних частин, зворотних відходів, тари та інших матеріалів, які призначені для використання як у виробничому процесі, так і для будь-яких інших потреб підприємства за умови їх повного споживання в одному операційному цикл
Н.І. Коваль	Запаси є складовою частиною групи матеріальних ресурсів, які формують виробничі ресурси підприємства

Продовження таблиці 1.1

1	2
О.А. Подольчук	Запаси – це матеріальні оборотні активи, які протягом операційного циклу використовуються в повному обсязі для створення продукції, товарів, надання послуг, виконання робіт, а також для будь-яких господарських чи управлінських потреб підприємства
Л.О. Рубан, Т.І. Яковенко	Запаси є предметами праці, які одноразово використовуються у виробничому процесі, а свою вартість повністю переносять на готову продукцію. Ототожнювати поняття «матеріальні ресурси» із запасами не можна, оскільки останні включають лише предмети праці. Поняття «матеріальні ресурси» є більш широким, а терміни «запаси», «предмети праці» є лише їх частиною
О.І. Гадзевич, Т.А. Шпатовська	Запаси – складова частина предметів праці, які беруть участь у виготовленні продукції, але, які безпосередньо ще не задіяні у виробничому процесі, споживаються протягом одного виробничого циклу і всю свою вартість переносять на вартість кінцевого продукту

Джерело: узагальнено за [1, 9, 11, 18, 36]

Для аналізу визначення "запаси" та їх правильного розподілу на групи, необхідно керуватися стандартами бухгалтерського обліку. Ці стандарти регулюють відповідні аспекти обліку як на законодавчому рівні в нашій країні, так і за її межами. Конкретно, це П(С)БО 9 "Запаси" і М(С)БО 2 "Запаси" [28].

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси», запаси є активами, які:

- призначені для подальшого продажу в межах звичайної господарської діяльності;
- знаходяться на етапі виробництва з метою подальшого реалізації виробу;
- використовуються в процесі виробництва товарів, виконання робіт або надання послуг, а також для управління підприємством.

Запаси визнаються активом, якщо є можливість одержання підприємством економічних вигід у майбутньому внаслідок їх використання, і може бути достовірно визначена їх вартість.

Запаси є ключовим елементом активів і у будівельній сфері, вони визначають значну частину собівартості будівельних проектів. У складі витрат на будівництво, питома вага запасів, зазвичай, становить 50 – 80%.

Ефективне управління запасами, їх економне використання та правильне зберігання матеріалів є ключовими факторами для зниження собівартості будівництва. Це впливає на фінансові результати підприємства і його прибутковість. Отже, належне облікове відображення запасів має велике значення. Організаційні особливості будівельної галузі, обумовлені специфікою будівельної продукції, значно впливають на систему бухгалтерського обліку в цій галузі.

Для ефективного ведення обліку запасів на підприємстві необхідно розуміти, що означає та чітко відокремлювати економічну категорію «запаси» та її складові. Для аналізу цього поняття та коректної класифікації їх по групах необхідно керуватися положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, які регулюють цю область на законодавчому рівні в нашій країні і за кордоном, зокрема: П(С)БО і М(С)БО, а також брати до уваги наукові праці вчених.

Науково обґрунтована класифікація запасів визначає основні категорії і види запасів з урахуванням їхньої природи, цільового призначення та специфіки діяльності підприємства. Це важлива складова системи обліку, оскільки допомагає належним чином структурувати інформацію про різні види матеріальних та товарних цінностей, що знаходяться на підприємстві.

Інформація, яка базується на науково обґрунтованій класифікації, є більш точною і зрозумілою для сторонніх користувачів фінансової звітності, таких як інвестори, кредитори та аудитори. Правильно структурована класифікація дозволяє підприємству ефективно планувати виробничі процеси, керувати запасами, уникати перевантажень або дефіцитів, а також вчасно виявляти можливі ризики та можливості для оптимізації витрат.

Таким чином, вивчення та застосування науково обґрунтованої класифікації є важливим елементом ефективного функціонування бухгалтерського обліку на підприємстві. Класифікація та характеристики основних груп запасів ми навели в табл.1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація та характеристики основних груп запасів

Класифікаційні групи запасів	Вид запасів	Характеристика
За призначенням і причинами утворення	Постійні	Частина запасів, що забезпечують безперервність виробничого процесу між черговими поставками
	Сезонні	Запаси, що утворюються при сезонному виробництві продукції чи при сезонному транспортуванні
За місцем знаходження	Складські	Запаси, що знаходяться на складах підприємства
	У виробництві	Запаси, що знаходяться в процесі обробки
	В дорозі	Продукція, що відвантажена споживачу, і ще ним не отримана, знаходиться в дорозі
За рівнем наявності на підприємстві	Понаднормові	Запаси, що перевищують їх нормативну кількість
	Нормативні	Запаси, що відповідають запланованим обсягам запасів, необхідним для забезпечення безперебійної роботи
За наявністю на початок і кінець	Початкові	Величина запасів на початок звітного періоду
	Кінцеві	Величина запасів на кінець звітного періоду
Відносно до балансу	Балансові	Запаси, що є власністю підприємства і є в балансі
	Позабалансові	Запаси, що не належать підприємству, і знаходяться у нього через певні обставини
За ступенем ліквідності	Ліквідні	Виробничі та товарні запаси, що легко перетворюються на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат первісної вартості таких запасів
	Неліквідні	Виробничі та товарні запаси, які неможливо легко перетворити на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат первісної вартості таких запасів
За походженням	Первинні	Запаси, що надійшли на підприємство від інших підприємств і не підлягали обробці на даному підприємстві
	Вторинні	Матеріали та вироби, що після первинного використання можуть застосовуватися вдруге у виробництві
За обсягом	Вільні	Запаси, що знаходяться у надлишку на підприємстві
	Обмежені	Запаси, що знаходяться в обмеженій кількості на підприємстві
За сферою використання	У сфері виробництва	Запаси, що знаходяться у процесі виробництва (виробничі запаси, незавершене виробництво)
	У сфері обігу	Запаси, що знаходяться у сфері обігу

Джерело: узагальнено за [1, 9, 11, 18, 36]

Наведена класифікація запасів сприяє виконанню основних завдань управління обліком та контролем за виробничими запасами. Серед цих завдань - належне визначення одиниці обліку запасів та формування номенклатури-цінника;

організація складського господарства; точне визначення первісної вартості запасів; установлення умов переоцінки запасів на дату балансу та методів їх оцінки при вибутті; розкриття інформації про запаси у примітках до фінансової звітності.

Збереження виробничих запасів здійснюється через такі методи, як система матеріальної відповідальності через укладання договорів з працівниками, що мають доступ до оформлення документів про рух матеріальних цінностей; документальне оформлення всіх операцій руху матеріальних цінностей; налагодження складського господарства; проведення інвентаризації.

На сьогоднішній день існують п'ять методів оцінки запасів при їх вибутті, при чому підприємство самостійно вибирає метод оцінки, враховуючи такі фактори: асортимент запасів, особливості управління запасами на підприємстві, цінова політика, розмір, частота поповнення та технічні можливості автоматизації обліку.

До методів оцінки вибуття виробничих запасів при відпуску їх у виробництво, з виробництва, при продажі та іншому вибутті, оцінка їх вартості здійснюється за одним з таких методів [28]:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних затрат;
- ціни продажу.

Для кожної групи одиниць обліку запасів, які мають однакове призначення та умови використання, використовується лише один із наведених методів.

Використання різних методів оцінки вибуття виробничих запасів впливає на обсяг матеріальних витрат та, відповідно, на виробничу собівартість продукції (робіт, послуг) наступним чином:

1. Метод ідентифікованої собівартості – це метод, за яким кожна одиниця запасів (наприклад, товари, сировина, матеріали) ідентифікується окремо з

унікальним кодом або номером. При кожному придбанні або виготовленні нової партії запасів їм присвоюється індивідуальний ідентифікатор.

Коли відбувається списання або продаж запасів, використовується вартість тих конкретних одиниць, які входять у склад даної операції. Тобто вартість списуваних запасів визначається окремо для кожної конкретної одиниці на підставі її унікального ідентифікатора та вартості придбання або виробництва. Це дозволяє точно відобразити собівартість запасів у фінансовій звітності, оскільки використовується конкретна інформація про кожну одиницю запасу.

Перевагою цього методу є висока точність визначення собівартості запасів, оскільки він уникає переоцінки або недооцінки запасів. Втім, цей метод може бути трудомістким у веденні обліку, особливо якщо у підприємства великий асортимент або обсяги запасів. Також, для застосування цього методу потрібна ефективна система ідентифікації та обліку кожної одиниці запасу. Метод середньозваженої собівартості є одним із способів оцінки запасів, який базується на визначенні середнього значення матеріальних витрат. У цьому методі кожна одиниця товару оцінюється на основі середньої вартості всіх одиниць, що перебувають на складі, де враховується як ціна придбання, так і витрати на транспортування, зберігання та інші пов'язані витрати [28].

2. Одним з головних переваг цього методу є його спроможність відображати середню вартість матеріальних витрат, що є більш обґрунтованою величиною порівняно з іншими методами, особливо у випадках, коли вартість матеріальних цінностей значно коливається з плином часу або при різних умовах закупівлі.

Однак, варто відзначити, що метод середньозваженої собівартості може бути менш точним у порівнянні з іншими методами оцінки, таким як метод ідентифікованої собівартості, оскільки він усереднює витрати і може призвести до недооцінки або переоцінки запасів у випадку значних змін в цінах або кількості товарів на складі.

3. Метод FIFO (першим прийшов, першим вийшов) є одним із способів оцінки запасів, при якому передбачається, що перші одиниці товарів, що надійшли на склад, будуть першими, що будуть використані або продані. Цей метод наближає вартість виробничих запасів в залишку до їхньої поточної ринкової вартості, оскільки вважається, що останні закуплені товари залишилися на складі.

Його особливість полягає в тому, що у періоди інфляції, коли ціни на товари зростають, вартість запасів буде наближатися до останніх, більш високих закупівельних цін, що дозволяє знизити матеріальні витрати та зберегти прибуток. Таким чином, цей метод дозволяє підприємству зберігати більш точне відображення вартості їхніх запасів у фінансовій звітності і, відповідно, управляти ними більш ефективно.

Однак важливо враховувати, що метод FIFO може призвести до переоцінки вартості залишку запасів у періоди падіння цін на товари, оскільки він передбачає використання найбільш дорогих одиниць товарів у першу чергу. Також він може бути менш ефективним у випадку зміни цін на товари в хаотичних ринкових умовах.

Метод нормативних затрат є одним із способів оцінки запасів, який базується на використанні нормативних витрат для кожної одиниці запасу. Суть цього методу полягає у визначенні стандартних витрат на виробництво або придбання кожної одиниці товару [28].

4. При використанні методу нормативних затрат, вартість кожної одиниці запасу визначається на основі середніх або типових витрат, які встановлені підприємством або регулюються стандартами відповідної галузі. Ці нормативи можуть включати витрати на сировину, працю, енергію, транспорт і т.д.

Основна перевага методу нормативних затрат полягає в його простоті та швидкості визначення вартості запасів, оскільки не потрібно проводити складних розрахунків або збирати детальні дані про кожну одиницю товару. Також цей

метод може бути особливо корисним для підприємств, які мають стабільні витрати та досить однорідний асортимент запасів.

Однак, слабкою стороною цього методу є його менша точність порівняно з іншими методами, оскільки він не враховує індивідуальні особливості кожної одиниці запасу. Крім того, в умовах змінюючихся цін або технологій цей метод може призвести до переоцінки або недооцінки запасів.

5. Метод ціни продажу відповідної одиниці запасу є способом оцінки запасів, який базується на використанні цін продажу товарів для визначення їхньої вартості в обліковій системі підприємства. Замість використання витрат на виробництво або закупівлю, цей метод виходить з припущення, що вартість запасів визначається їхньою потенційною ціною продажу.

Суть методу полягає в тому, що вартість кожної одиниці запасу визначається на основі ціни, за якою цей товар може бути реалізований на ринку. Ціна продажу може визначатися на основі історичних даних, ринкових аналізів, прогнозів або конкурентного середовища.

Основна перевага методу ціни продажу полягає в тому, що він надає більш реалістичну оцінку вартості запасів, оскільки враховує фактичні умови ринку. Крім того, використання цього методу може сприяти уникненню переоцінки або недооцінки запасів, оскільки вартість визначається на основі потенційної ціни продажу.

Проте, слабкою стороною цього методу є те, що ціни на ринку можуть змінюватися, що може призвести до нестабільності в оцінці вартості запасів. Крім того, використання цінової продажу може бути складним у випадку відсутності інформації про поточні ціни на ринку або коли товари мають велику конкурентну споживчу цінність.

Вибір обґрунтованого методу оцінки запасів має важливе значення для ефективного управління витратами та оптимізації фінансових показників підприємства. Коректний підбір методу дозволяє максимально точно відображати

вартість запасів у фінансовій звітності, що є ключовим елементом у прийнятті стратегічних управлінських рішень.

Наприклад, методи, які використовують історичні витрати або нормативні значення, можуть бути більш зручними для підприємств зі стабільними цінами на матеріали та однорідним асортиментом товарів. З іншого боку, методи, що базуються на ринковій ціні або специфічних характеристиках кожної одиниці запасу, можуть бути більш універсальними та дозволяти краще враховувати змінність умов у ринковій сфері.

Більш того, вибір оптимального методу оцінки запасів може вплинути на прибутковість підприємства. Наприклад, правильне визначення вартості запасів дозволяє уникнути переоцінки або недооцінки активів, що впливає на фінансові показники та може мати прямий вплив на прибуток. Крім того, оптимальний метод оцінки дозволяє підприємству забезпечувати достовірну та обґрунтовану фінансову звітність, що є важливим фактором для залучення інвесторів та кредиторів.

Таким чином, вибір обґрунтованого методу оцінки запасів є ключовим елементом стратегічного фінансового управління, який сприяє підвищенню конкурентоспроможності та стабільності підприємства.

Використання широкого спектру будівельних матеріалів призводить до необхідності їх поділу на групи та підгрупи для ефективного обліку. Це вимагає розробки номенклатур будівельних матеріалів, які сприяють раціональній організації обліку запасів. Організація аналітичного обліку на рахунках допомагає контролювати зберігання та рух матеріальних цінностей, їх оцінку, звірку зі складським обліком і підбиття підсумків інвентаризації.

У галузі будівництва матеріали переважно надходять від постачальників, замовників за умовами давальницької угоди або виробляються самостійно будівельними організаціями.

При закупівлі запасів у постачальників їх вартість формується з урахуванням всіх витрат на придбання і включає суми, виплачені відповідно до умов договору з постачальником, митні збори, транспортно – заготівельні витрати, відсотки за позиковими коштами, використаними для придбання запасів, витрати на підготовку запасів до використання та інші витрати.

Склад та структура виробничих запасів у будівництві варіюються в залежності від характеру виконуваних робіт будівельними компаніями. Всі запаси в цій галузі поділяються на кілька основних груп, а саме:

- будівельні матеріали;
- конструкції та деталі;
- обладнання до встановлення;
- малоцінні та швидкозношувані предмети;
- інші запаси (паливо, запасні частини тощо).

Будівельні матеріали охоплюють запаси, які використовуються безпосередньо у будівельних та монтажних роботах для виготовлення деталей, зведення та обробки конструкцій та частин будівель і споруд. Сюди входять лісоматеріали, металеві вироби, силікатні матеріали, санітарно-технічні матеріали та інші. Їх облік здійснюється на субрахунку 201 «Сировина і матеріали».

До конструкцій та деталей належать готові до встановлення будівельні конструкції і деталі, які доставлені на будівельний майданчик, такі як металеві, залізобетонні та дерев'яні конструкції, блоки та збірні частини будівель тощо. Для їх обліку використовується субрахунок 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби».

Обладнання для встановлення – це техніка, яка вимагає прикріплення до фундаменту або несучої частини конструкції, щоб потім його можна було введення в дію.

Для обліку виробничих запасів у будівельних організаціях можуть використовувати облікові ціни. Облікова вартість встановлюється організацією

самостійно і може базуватися на різних факторах, таких як договірна ціна, середня собівартість запасів за попередні періоди або розрахункова ціна за планованими даними.

При використанні облікових цін для обліку матеріалів, будівельні компанії визначають номенклатуру запасів, для яких встановлюються ці облікові ціни. Рух матеріалів відображається за цими обліковими цінами, а реальна собівартість визначається шляхом додавання відхилень фактичної собівартості від облікової. Використання облікових цін спрощує процес оцінки матеріальних цінностей та полегшує його проведення.

Угода про будівельний підряд може передбачати використання матеріалів замовника під час виконання робіт. У цьому випадку підрядна організація може обліковувати отримані матеріали двома способами:

- матеріали можуть бути оприбутковані на субрахунок бухгалтерського обліку 205 «Будівельні матеріали» і враховані у вартості виконаних робіт з подальшим їх заліком при розрахунках з замовником;

- матеріали можуть бути відображені як давальницька сировина. Ці матеріали будуть обліковуватися на окремому позабалансовому рахунку 022 «Матеріали, прийняті до переробки». Після завершення будівельних робіт замовникові виставляється рахунок тільки за вартість будівельно-монтажних робіт, не включаючи в них вартість матеріалів. Вартість матеріалів списується з позабалансового рахунку після прийняття замовником виконаних робіт.

Придбані будівельні матеріали можуть поступати або на склади з подальшим розподілом на будівельні об'єкти, або безпосередньо на будівельні майданчики (зберігання на відкритому повітрі). Серед них можуть бути такі матеріали, як пісок, гравій, дошки, цегла, конструкційні елементи та інші. Відповідальність за збереження і використання цих матеріалів на будівельних майданчиках покладається на матеріально-відповідальних осіб, таких як бригадири, майстри, начальники ділянок.

Матеріали, які зберігаються на відкритому повітрі, не підраховуються або не зважуються при їх видачі на виробництво, і на них не оформляються первинні документи. Фактичні витрати цих матеріалів визначаються щомісяця під час проведення інвентаризації, яку здійснює комісія за участю працівників бухгалтерії. Для визначення кількості використаних в будівництві матеріалів, що зберігаються на відкритому повітрі, складається акт про залишки (форма акту - довільна).

Серед особливостей бухгалтерського обліку матеріалів у будівництві важливе місце посідає процес документообігу, пов'язаний з їх обліком. У системі бухгалтерського обліку для реєстрації виробничих запасів використовуються різноманітні документи, такі як відомості про надходження матеріальних цінностей, зведені відомості витрат на матеріальні цінності, оборотні відомості про матеріальні цінності, картки підзвітних осіб, документи щодо господарських операцій з матеріальними цінностями на рахунках обліку, відомості про переоцінку матеріальних цінностей, відомості про їх надходження з аналітичним розрізом, інформація про використання матеріальних цінностей, а також довідкова інформація для обліку та аудиту матеріальних цінностей, що включає показники прибутку та інші.

Для комплектації будівництва необхідними матеріалами використовуються лімітно – забірні картки форми № М-28, які використовуються для відпуску матеріалів на будівельні об'єкти. Цей процес управляється протягом всього періоду будівництва та знаходиться під контролем виконавця робіт.

При визначенні вартості запасів, що були використані під час виконання робіт, будівельна організація може застосовувати всі методи оцінки зменшення запасів, які вказані в П(С)БО 9, за винятком методу ціни продажу, що використовується торговельними підприємствами.

Отже, з впевненістю можна сказати, що будівництво як форма підприємницької діяльності характеризується рядом унікальних особливостей, що відрізняють його від інших галузей промисловості. Ефективне управління

будівельними підприємствами передбачає належний облік їх запасів, що стає передумовою для успішного функціонування. Організація цього процесу вимагає особливої уваги. Класифікація запасів є важливою передумовою для їхнього належного обліку та контролю щодо наявності та руху.

Один з ключових аспектів управління запасами на будівельному підприємстві – це належне документальне забезпечення їх надходження та використання відповідно до нормативів. Для ефективної організації обліку запасів потрібно забезпечити: оптимальну організацію документообігу на всіх етапах, встановлення коротких термінів обробки документів з використанням індивідуальних схем, що враховують особливості конкретного підприємства.

Оцінка та визнання виробничих запасів на будівельних підприємствах може бути складним завданням, оскільки вони часто мають велику різноманітність матеріалів та компонентів, що використовуються в будівельних проектах. Підприємства зазвичай обирають найбільш прості методи оцінки запасів, які легко інтегруються з національним законодавством і відповідають специфіці будівельної галузі. Наприклад, методи оцінки на основі історичних витрат або середньозваженої собівартості можуть бути популярними в цьому секторі через їхню простоту та зручність у використанні.

Крім того, підприємства можуть обирати методи оцінки, які відповідають вимогам національного законодавства, такі як стандарти бухгалтерського обліку. Наприклад, в Україні можуть застосовуватися методи, які регулюються П(С)БО (Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку) або М(С)БО (Міжнародними стандартами фінансової звітності), забезпечуючи відповідність з міжнародними стандартами та стабільність у веденні фінансового обліку.

Вибір таких методів може сприяти уніфікації процесів оцінки запасів та забезпечити надійність фінансової звітності, що є ключовим аспектом для забезпечення довіри стейкхолдерів та інвесторів в будівельну діяльність підприємства.

1.2. Методико – прикладне забезпечення обліку запасів на будівельних підприємствах

Для забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства необхідно належним чином організувати та вести облік запасів. Суворе дотримання методології та встановлених правил бухгалтерського обліку, контроль за рухом, зберіганням та використанням матеріалів значно підвищить надійність операцій в області бухгалтерського обліку та зменшить реальні витрати компанії на виробництво готової продукції, робіт чи послуг.

У законодавчих актах існує значна кількість документів, які встановлюють правила бухгалтерського обліку виробничих запасів та вимоги до їхнього відображення. Головна мета нормативно-правового регулювання обліку в Україні полягає в установленні єдиної системи правил для всіх суб'єктів. Багато нормативно-правових документів визначають порядок ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів на підприємствах.

Основним документом, що визначає основи бухгалтерського обліку в Україні, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [32]. Цей закон встановлює правові засади регулювання та проведення бухгалтерського обліку, а також вказує на порядок складання фінансової звітності в країні. Він має застосовуватися до юридичних осіб та суб'єктів підприємницької діяльності.

Згідно з цим законом, бухгалтерський облік та фінансова звітність базуються на таких принципах: обачність, повне висвітлення, автономність, безперервність, нарахування та відповідність доходів та витрат, превалювання сутності над формою, історична собівартість, єдиний грошовий вимірник та періодичність.

Основними нормативно – правовими документами для організації обліку виробничих запасів є:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291.
3. Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88 Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку
4. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей від 22.01.1996 р. №116
5. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань від 02.09.2014 № 879.

Для правильного проведення фінансового обліку та контролю на підприємствах важливим документом є наказ «Про облікову політику підприємства». Цей документ містить методи, процедури та принципи, які використовуються для організації системи фінансового обліку витрат. У цьому наказі визначається облікова стратегія, яка встановлює спосіб обліку окремих операцій, а також описується, як саме підприємство веде свій бухгалтерський облік та як цей процес контролюється.

Використання комп'ютерної техніки у бухгалтерському обліку відкриває безліч можливостей для автоматизації та оптимізації процесів. Завдяки цьому підприємства можуть вести облік та зберігати документацію набагато ефективніше.

У сучасних умовах всі прибутково-видаткові документи можуть бути оброблені негайно після їх надходження зі складів, що значно спрощує та прискорює весь обліковий процес. Крім того, комп'ютерні системи дозволяють автоматизувати багато рутинних операцій, зменшуючи ймовірність помилок та покращуючи точність обліку.

Одним із важливих елементів комп'ютерного бухгалтерського обліку є реєстр, який представляє собою метод групування інформації з первинних документів. Ці реєстри, як правило, складаються щомісяця і містять детальну інформацію про всі фінансові операції підприємства протягом визначеного періоду.

Підписання реєстрів виконавцями та головним бухгалтером або особою, відповідальною за облік у підприємстві, забезпечує їхню достовірність та відповідність стандартам бухгалтерського обліку. Такий підхід до ведення обліку не лише забезпечує надійність фінансової звітності, а й дозволяє підприємствам оперативно реагувати на зміни та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Методика обліку запасів – це система методів, яка включає збір, класифікацію, групування та обробку бухгалтерської інформації з метою управління. Вона спрямована на створення оптимальних умов для ефективного зберігання та обліку запасів, а також на правильний розподіл функцій і координацію між бухгалтерськими та виробничими підрозділами.

Методологічні завдання обліку запасів включають створення довідкової та нормативної документації, розробку методів обробки бухгалтерської інформації та їхнє обґрунтування для забезпечення надійності обліку, а також синтетичне та аналітичне групування операцій та контроль їх ефективного використання.

Дослідження організації та методів обліку запасів на підприємствах України показує, що вони не повністю відповідають сучасним вимогам управління ринковою економікою та потребують вдосконалення. Підвищення якості та повноти обліку виробничих запасів є одним із пріоритетів у створенні відповідної системи бухгалтерського обліку.

1.3. Схожі та відмінні аспекти обліку запасів в українській та міжнародній практиці

В обліку для визначення поняття «запаси» ми звертаємося до П(С)БО 9 «Запаси», згідно якого запаси - це активи, які утримуються для майбутньої продажу у звичайній господарській діяльності; перебувають у процесі виробництва для подальшої реалізації виробленого продукту; утримуються для використання під час виробництва товарів, виконання робіт та надання послуг, а також для управління підприємством.

Так само термін «запаси» трактується і у МСБО 2, але П(С)БО 9 розширює це поняття, включаючи до нього також активи, які служать для внутрішнього використання в управлінні підприємством (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Порівняльна характеристика П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси»

НП(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
1	2
Склад активів, які визначаються стандартами як запаси	
У складі запасів виділяють: сировину, матеріали і допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, які призначені для виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва і адміністративних потреб. До цієї групи включають також незавершене виробництво, готову продукцію, що виготовлена на підприємстві і призначена для продажу, цінності, придбані для подальшого продажу і користування, малоцінні та швидкозношувальні речі та засоби, молодняк тварин і тварини, вирощуванні на відгодівлі, якщо вони оцінюються за цим стандартом	До складу запасів входять: сировина і матеріали, що утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу, перебувають у процесі виробництва для такого продажу або існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або під час надання послуг
Оцінка запасів під час надходження	
Собівартість формують: 1. У разі придбання у постачальника: суми,	Собівартість формують: 1. Витрати на придбання: ціна придбання; мита

Продовження табл. 1.3

1	2
що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю), за винятком непрямих податків; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; транспортно-заготівельні витрати; інші витрати. 2. У разі виготовлення власними силами: витрати, що утворюють виробничу собівартість, визначену за П(С)БО № 16 «Витрати». 3. У разі внесення до статутного капіталу: справедлива вартість, погоджена із засновниками підприємства, з урахуванням витрат, що включаються до первинної вартості запасів, придбаних у постачальника. 4. У разі безоплатного отримання: справедлива вартість. 5. У разі отримання в результаті обміну на подібні активи: балансова вартість переданих запасів. 6. У разі отримання в результаті обміну на неподібні активи: справедлива вартість отриманих запасів.	та інші податки; витрати на транспортування; вартість робіт із навантаження та розвантаження та інші витрати. 2. Витрати на переробку: витрати, придбання; мита та інші податки; витрати на транспортування; вартість робіт із навантаження та розвантаження та інші витрати. 3. Витрати на переробку: витрати, безпосередньо пов'язані з одиницею виробництва. 4. Інші витрати, якщо вони мали місце в процесі доставки до їх теперішнього місця розпакування та приведення до теперішнього стану.
Склад витрат, які не включаються до собівартості запасів	
До собівартості не включаються: понаднормові витрати і нестача запасів; відсотки за користування позиками; витрати на збут; загальногосподарські та інші витрати.	До собівартості не включаються: понаднормативні суми відходів матеріалів, оплата праці або інші виробничі витрати; витрати на зберігання, крім тих витрат, які зумовлені виробничим процесом і є необхідними для наступного етапу виробництва; адміністративні накладні витрати, не пов'язані з доставкою запасів до їх теперішнього місця розташування та приведення у теперішній стан; витрати на продаж.
Оцінка запасів під час вибуття	
Собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО), ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість, нормативні затрати; ціни продажів.	Метод конкретної ідентифікації, середньозважена собівартість, собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО), метод роздрібних цін, нормативні витрати, допускається метод ЛІФО (собівартість останнього за часом надходження запасів).
Розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності	
Балансова вартість запасів, переданих на	Сума будь-якого сторнування, будь-якого

Продовження табл. 1.3

1	2
переробку, на комісію, в заставу; сума збільшення чистої вартості реалізації, за якою проведена	часткового списання, яка визначається як дохід певного періоду
Оцінка запасів на дату балансу	
Найменша з двох оцінок: первинна вартість або чиста вартість реалізації	Чиста вартість реалізації

Джерело: узагальнено за [28, 32]

Це додаткове пояснення має велике значення, оскільки на підприємстві запаси використовуються не лише для комерційних цілей, а й для внутрішніх потреб, включаючи заготівлю, збереження та внутрішню реалізацію.

Для належного обліку важливо обрати вірний метод оцінки запасів.

Відповідно до П(С)БО 9, запаси у бухгалтерському обліку відображаються за їх первісною вартістю, яка дорівнює собівартості та включає в себе наступні фактичні витрати:

- суми, сплачені згідно з угодою з постачальником (продавцем), за винятком непрямих податків;
- суми мита;
- суми непрямих податків, пов'язаних з придбанням запасів і не відшкодовуваних підприємству;
- витрати на транспортування і заготівлю (зокрема, оплата тарифів за вантажні роботи та транспортування, включаючи страхування ризиків перевезення);
- інші витрати, що безпосередньо пов'язані з придбанням запасів та їх підготовкою до використання. До таких витрат входять прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати на покращення якості та технічних характеристик запасів.

Згідно з міжнародними стандартами, до собівартості запасів включають всі витрати на їх придбання, переробку та доставку до поточного місцезнаходження, а

також витрати на підготовку їх до використання. Проте, деякі витрати виключаються з цієї собівартості і розглядаються як витрати періоду, у якому вони понесені. Ці витрати включають у себе витрати на понаднормові відходи, витрати на зберігання (крім тих, що пов'язані з процесом виробництва), адміністративні витрати, які не стосуються доставки та підготовки запасів до використання, а також витрати на продаж.

Ще однією відмінністю МСБО 2 від П(С)БО 9 є те, що малоцінні та швидкозношувані предмети не виділені в окрему групу. В оцінці цієї ситуації МСБО 2 наголошує на значенні професійної думки бухгалтера.

Методи оцінки вибуття запасів за МСФО 2 також відрізняються у порівнянні із П(С)БО 9. Не вирішено також питання щодо ефективності їх застосування в бухгалтерському обліку. Для кращого розуміння різниці між методами обліку запасів в нашій країні та інших країнах, слід порівняти характеристики обліку запасів згідно з П(С)БУ 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси».

Методами оцінки вибуття запасів згідно з П(С)БО 9 є такі: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат; ціни продажу. А до методів оцінки вибуття запасів за МСБО 2 відносяться метод стандартних витрат і метод роздрібних цін. Підбиваючи підсумки, на наш погляд, національні стандарти надають більш детальну інформацію щодо списання запасів при їх вибутті.

Вимоги до первісної оцінки запасів за МСБО 2 та П(С)БО 9 мають певні відмінності. У МСБО 2 відсутнє поняття "первісної вартості", тоді як у П(С)БО 9 первісна вартість придбання запасів залежить від джерела їх придбання. Це специфікація способів визначення первісної вартості залежно від джерела придбання сприяє більш точній оцінці запасів та їх відображенню у фінансовій звітності.

Міжнародні стандарти надають докладні визначення того, коли запаси визнаються витратами. Наприклад, коли запаси реалізовані, їхня балансова вартість визнається витратами у тому періоді, коли відбувається відповідний дохід. Такі стандарти також визначають, що сума будь-якого часткового списання запасів до їх чистої вартості реалізації та всі втрати запасів повинні визнаватися витратами у періоді, коли відбувається часткове списання або збито.

Деякі запаси можуть бути розподілені на рахунки інших активів, наприклад, якщо запаси використовуються як компоненти основних засобів, що створюються власними силами. МСБО 2 приділяє увагу питанням витрат, пов'язаних з переробкою запасів, тоді як у П(С)БО 9 ці питання розглядаються у П(С)БО 16 «Витрати».

За МСБО 2 передбачено сторнування збитків від знецінення запасів у разі, коли обставини, що спричинили списання запасів, більше не існують, тоді як П(С)БО 9 визнає раніше визнані витрати як доходи у такому випадку.

Обидва стандарти також надають перелік витрат, які не включаються до вартості запасів, але визнаються як витрати підприємства. Однак, існують деякі відмінності між ними, наприклад, МСБО 2 виключає з собівартості запасів витрати на зберігання, тоді як П(С)БО 9 визначає методику відображення фінансових витрат у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати».

Існують певні позитивні та негативні аспекти міжнародних стандартів. Позитивні сторони включають:

- чітку економічну логіку;
- узагальнення найкращої практики у бухгалтерському обліку з усього світу;
- спрощення сприйняття для користувачів фінансової інформації по всьому світу.

Негативними аспектами МСБО 2, на наш погляд є:

- загальний характер стандартів, що призводить до різноманітності у методах обліку;

- відсутність детальних інтерпретацій конкретних ситуацій та прикладів.

Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні в основному відповідають міжнародним стандартам, але існують певні відмінності у застосуванні облікових правил між Україною та іншими країнами. Ці відмінності виникають з урахуванням особливостей національного законодавства, економічних умов та ринкових особливостей. Тому наявність національних стандартів бухгалтерського обліку, таких як П(С)БО 9, є важливою для регулювання обліку в Україні. Однак, з метою забезпечення відповідності міжнародним стандартам та сприяння уніфікації підходів до обліку, необхідно постійно вдосконалювати ці національні стандарти та гармонізувати їх з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ).

Гармонізація національних стандартів П(С)БО 9 з МСБО 2 має на меті забезпечити спільний рівень вимог та стандартів обліку як в Україні, так і в інших країнах, що сприятиме вирівнюванню фінансової звітності та підвищенню її порівнюваності. Для цього також важливо забезпечити належне професійне навчання бухгалтерів та фахівців у галузі, щоб вони могли правильно розуміти та застосовувати вимоги стандартів в практиці. Такий підхід до розвитку бухгалтерської професії сприятиме не лише підвищенню якості обліку, а й збільшить довіру до фінансової звітності підприємств.

Висновки до розділу 1

В першому розділі наданої кваліфікаційної роботи було проведено аналіз економічної сутності та поняття запасів як об'єкту обліку на підприємствах будівельної галузі. Наведено трактування терміну «запаси» сучасними науковцями. Виявлено особливості класифікації та оцінки запасів, що є ключовими для забезпечення точного обліку та контролю за їх рухом. Надана ретельна класифікація та характеристики основних груп запасів на будівельних підприємствах.

Досліджено методико-прикладне забезпечення обліку запасів на будівельних підприємствах. Визначено, що це складне завдання, яке вимагає систематичного підходу. Використання сучасних програмних засобів для автоматизації обліку може значно полегшити процес та підвищити його ефективність.

Також проведено аналіз схожих та відмінних аспектів обліку запасів в українській та міжнародній практиці. Наведена порівняльна характеристика П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси», що дозволило виявити найкращі практики та здійснити їх адаптацію для конкретних умов будівельної галузі в Україні. Такий підхід створює можливість вдосконалення системи обліку та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Отже, виконано аналіз методико-прикладного забезпечення обліку запасів, що дозволяє зробити висновок про його важливість для ефективного управління будівельними підприємствами та необхідність постійного вдосконалення цього процесу.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ЗАПАСАМИ НА ПрАТ ПМК-15 "ДУНАЙВОДБУД"

2.1. Фінансово-економічна характеристика досліджуваного підприємства

Приватне акціонерне товариство "Пересувна механізована колона - 15", відоме як "ПМК-15 "Дунайводбуд"", було створено на підставі рішення виконкому Ізмаїльської міської ради народних депутатів від 19 лютого 1996 року під номером № 191 (додаток А).

Відповідно до свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи серії АОО №576110, виданого того ж дня, підприємство стало юридично визнаним. Фактичне місцезнаходження та юридична адреса підприємства - 68610, Одеська область, місто Ізмаїл, вул. Болградське шосе, 14. Ідентифікаційний код ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" - 01035845.

Статутний капітал підприємства утворений на основі внесків учасників у формі простих бездокументарних іменних акцій, з номінальною вартістю 0,25 грн за кожен акцію, загальна сума якого становить 400 000 грн. Діяльність підприємства здійснюється відповідно до зареєстрованого Статуту, затвердженого виконавчим комітетом Ізмаїльської міської ради 31.03.1998 року під номером №87 та 18.05.2001 року під номером №0277 відповідно до чинного законодавства України.

Органами управління ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" є загальні збори акціонерів, Спостережна рада та Правління товариства. Діяльність кожного з цих органів регулюється чинним законодавством, статутом та внутрішніми нормативними актами, затвердженими Спостережною радою товариства.

Види діяльності за КВЕД ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Види діяльності за КВЕД ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"

КВЕД	Найменування видів діяльності
1	2
25.11	Виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій
25.12	Виробництво металевих дверей і вікон
41.20	Будівництво житлових і нежитлових будівель
41.21	Будівництво трубопроводів
42.22	Будівництво споруд електропостачання та телекомунікацій
42.91	Будівництво водних споруд
43.22	Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування
43.99	Інші спеціалізовані будівельні роботи
45.11	Торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами
46.19	Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту
46.73	Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням
46.74	Оптова торгівля залізними виробами, водопровідним і опалювальним устаткуванням і приладдям до нього
49.39	Інший пасажирський наземний транспорт, н.в.і.у.
52.10	Складське господарство
68.10	Купівля та продаж власного нерухомого майна
71.12	Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах
88.10	Надання соціальної допомоги без забезпечення проживання для осіб похилого віку та інвалідів
88.99	Надання іншої соціальної допомоги без забезпечення проживання, н.в.і.у.
95.11	Ремонт комп'ютерів і периферійного устаткування
95.21	Ремонт електронної апаратури побутового призначення для приймання, записування, відтворювання звуку й зображення
96.09	Надання інших індивідуальних послуг, н.в.і.у.

Джерело: первинні документи досліджуваного підприємства

Приватне акціонерне товариство "Пересувна механізована колона - 15", відоме як "ПМК-15 «Дунайводбуд»", відповідно до законодавства України є платником ряду податків, зокрема податку на прибуток, податку на додану вартість (ПДВ), плати за землю та інших обов'язкових платежів.

Індивідуальний податковий номер підприємства – 010358415028, а номер свідоцтва платника ПДВ: 21230996. Банк, що обслуговує ПМК-15 «Дунайводбуд», - АБ "Південний", МФО банку: 328209.

ПМК-15 «Дунайводбуд» має стабільну позицію на будівельному ринку України, навіть у складних умовах військового конфлікту. Протягом останнього періоду підприємство зосереджувалося на капітальному ремонті входів у житлових будівлях міста Одеси та Одеської області, відновленні промислових споруд, а також на будівництві та монтажі систем водопостачання, зрошення, каналізації та осушення.

Основними замовниками є державні установи та великі приватні компанії, а співпраця відбувається як за результатами тендерних процедур, так і шляхом безпосереднього укладення контрактів. ПМК-15 «Дунайводбуд» не має монопольного положення на будівельному ринку Одеського регіону, що свідчить про конкурентну природу його діяльності.

Організаційна структура досліджуваного підприємства включає в себе керівництво, майстерню з ремонту та механіки, а також зони будівельно-монтажних робіт. Управління на підприємстві здійснюється за лінійною структурою, що означає пряме взаємозв'язок між керівником та безпосередніми підлеглими, без посередництва проміжних рівнів управління.

Лінійна структура управління на підприємствах будівельної галузі складається з горизонтальних та вертикальних ланок, що відображають ієрархічну організацію керівництва та виконавчого персоналу. Ось основні складові такої структури:

Верхній рівень керівництва: Це вищі керівники, такі як генеральний директор, президент чи керівний директор, які визначають загальну стратегію підприємства та встановлюють основні цілі і завдання.

Відділи та підрозділи: Підпорядковані верхньому рівню відділи та підрозділи, які відповідають за конкретні функції та діляться на такі напрямки, як фінанси, маркетинг, виробництво, закупівлі, технічна підтримка тощо.

Ланцюг командування: Вертикальна ланка, що передбачає ієрархію керівництва, де інформація та рішення передаються від верхнього рівня до підлеглих. Кожен рівень має свої обов'язки та повноваження.

Проектні команди: На будівельних підприємствах часто створюються спеціальні проектні групи або команди, які відповідають за виконання конкретних будівельних проектів.

Виробничий персонал: Це робітники та спеціалісти, які безпосередньо здійснюють будівельні та монтажні роботи на об'єктах.

Лінійна структура управління підприємством будівельної галузі дозволяє чітко визначати ролі та відповідальність кожного працівника, а також ефективно керувати виробництвом та реалізацією будівельних проектів.

Простота організаційної структури ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" сприяє швидкому управлінню та скорочує витрати на утримання апарату керівництва. Протягом звітного періоду не відбувалося жодних змін у внутрішній структурі організації, і додаткових підприємств, філій, представництв або окремих структурних підрозділів не було створено.

Організаційна структура ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» наведена на рис. 2.1.

В обліковій політиці ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» (додаток Б) детально описана організація та основні засади бухгалтерського обліку. Цей документ становить важливу складову управлінської системи підприємства, визначаючи стратегічні підходи до обліку фінансових операцій, розподілу ресурсів та внутрішньої фінансової звітності.

Він відображає не лише методи і правила реєстрації та аналізу даних, але й принципи ефективного управління фінансовими потоками, аудиту та контролю за фінансовою діяльністю підприємства.

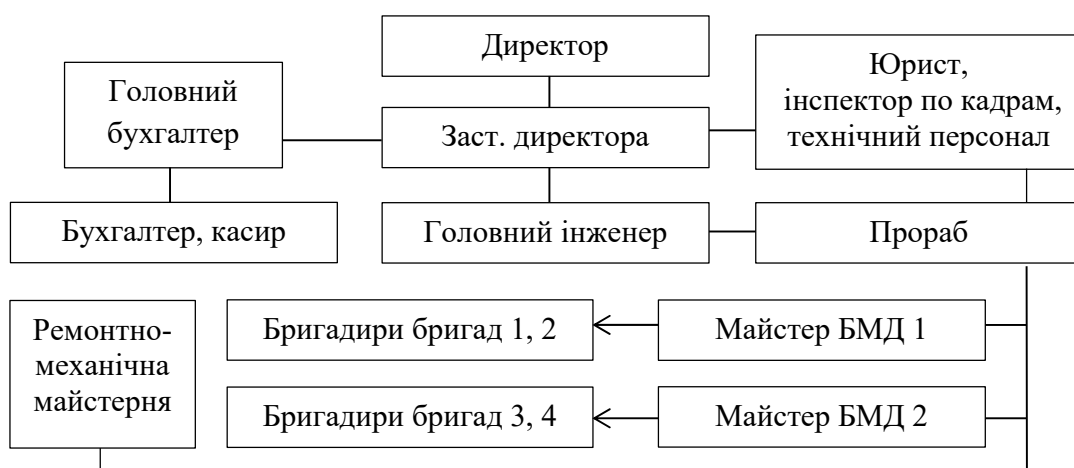

Рис. 2.1. Організаційна структура ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»

Джерело: первинні документи досліджуваного підприємства

Облікова політика є основою для внутрішньої координації та забезпечує консистентність та стабільність фінансового обліку відповідно до вимог законодавства та міжнародних стандартів.

Цей документ також визначає процедури та відповідальність за ведення обліку, встановлює контрольні точки та механізми забезпечення якості фінансової інформації.

Облікова політика сприяє не лише забезпеченню точності та достовірності облікової інформації, а й реалізації стратегічних цілей та завдань підприємства, спрощуючи процеси аудиту та фінансового звітування, а також сприяючи прийняттю обґрунтованих управлінських рішень на основі достовірних фінансових даних.

ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" веде систематичний облік своєї фінансово-господарської діяльності, зосереджуючись на оперативному та бухгалтерському аспектах, які відповідають вимогам державних органів. У своїй діяльності підприємство керується Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", а також враховує всі зміни, що вносяться до законодавства у цій сфері.

Проведення інвентаризацій майна та зобов'язань здійснюється за встановленою інструкцією, що була схвалена Міністерством фінансів України, забезпечуючи точність та достовірність фінансових даних.

При складанні фінансової звітності підприємство дотримується встановленої межі суттєвості, що дорівнює 0,1 тис. грн, забезпечуючи уникнення недоліків у фінансовому звітуванні.

Доходи та витрати реєструються відповідно до встановлених П(С)БО, а оподаткування на підприємстві відбувається відповідно до вимог Податкового кодексу України. Нарахування амортизації здійснюється за прямолінійним методом, а виробничі запаси оцінюються за середньозваженою собівартістю, що забезпечує обґрунтованість та точність фінансових показників.

ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" здійснює автоматизований облік за допомогою програмного забезпечення "BAS Будівництво. Управління будівельним виробництвом", що включає в себе широкий спектр функціоналу стандартної конфігурації "BAS Бухгалтерія". При цьому цей програмний продукт доповнений спеціалізованими модулями, які призначені для автоматизації та оптимізації процесів, характерних для будівельної галузі.

Ця автоматизована система не лише спрощує ведення обліку, але й значно покращує ефективність управління будівельними проектами, враховуючи специфіку цієї сфери діяльності. Застосування спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє оптимізувати процеси планування, виконання та контролю будівельних робіт, а також забезпечує автоматизовану генерацію фінансової звітності та забезпечується відповідність з вимогами державних стандартів та законодавства в галузі будівництва.

Програмний продукт "BAS Будівництво. Управління будівельним виробництвом" виконує багатофункціональні завдання, які виходять за межі традиційного бухгалтерського обліку. Він забезпечує можливість ефективного контролю за виробничими процесами для різних рівнів управління.

Для вищого керівництва програмний продукт дозволяє контролювати проєкти та дотримання графіку будівництва. Головному інженеру надається інструментарій для керування проєктами та контролю якості виконання робіт. Заступнику директора надається оперативний доступ до інформації про вартість робіт і матеріалів для планування бюджетів. Виконроб може легко перевести кошториси у календарні плани, організувати виробництво робіт та контролювати їх виконання.

Майстри та бригадири можуть оптимізувати організацію робочих процесів та контролювати виконання завдань. Головний технолог отримує інструменти для організації роботи в календарні плани та контролю проєктів. Головний механік та головний енергетик можуть вести моніторинг механізації та енергозбереження на підприємстві.

Ця програма надає широкі можливості для ефективного управління будівельними процесами.

По-перше, вона спрощує заповнення необхідних форм, таких як КБ-2, КБ-3 та тижнево-денний графік виконання робіт, забезпечуючи швидкий доступ до цих даних.

По-друге, програма дозволяє легко перетворювати локальні кошториси у календарні плани, що забезпечує більш ефективне планування робочих процесів.

По-третє, вона забезпечує повний контроль над закупівлями, розподілом матеріалів та керуванням персоналом, включаючи ведення кадрового обліку, формування бригад та облік виконаних робіт.

Крім того, програма надає засоби для контролю будівництва через план-фактний аналіз календарного плану в розрізі робіт, матеріалів, ресурсів та інших параметрів.

Ревізійна комісія виступає важливим органом внутрішнього контролю в рамках діяльності ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд». Її функції включають в себе перевірку дотримання внутрішніх процедур та встановлених норм управління, а

також виявлення можливих порушень чи недоліків. Крім того, внутрішній контроль, забезпечуваний Ревізійною комісією, спрямований на оптимізацію робочих процесів та підвищення ефективності управління.

Зовнішній контроль, в свою чергу, має на меті забезпечити незалежну перевірку фінансової звітності та діяльності підприємства в цілому. Аудиторські фірми та державні органи контролю здійснюють систематичний аналіз фінансових операцій, фінансового стану та дотримання законодавства у сфері оподаткування та фінансів. Такий зовнішній контроль є важливим механізмом для забезпечення довіри споживачів, інвесторів та інших зацікавлених сторін до діяльності підприємства.

Взаємодія між внутрішнім та зовнішнім контролем створює надійну систему нагляду та підтримує прозорість та відкритість у фінансових операціях та управлінні ресурсами підприємства. Це сприяє створенню сприятливих умов для стабільного функціонування підприємства та підвищенню довіри до його діяльності.

Фінансово-економічні показники компанії ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» систематизовані та представлені у зведеному балансі, який наведений у табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

**Зведений агрегований баланс ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»
за 2021-2023 рр.**

Стаття балансу	На кінець 2021 року		На кінець 2022 року		На кінець 2023 року		Відхилення (+, -) 2023-2022	
	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	Ряд. 6-4, тис. грн.	Ряд. 7-5, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Майно, у тому числі:	2064,2	100	2225,7	100	2444,2	100	218,5	x
- необоротні активи	1050,2	50,9	1062,2	47,7	1032,2	42,2	-30	-5,5
- оборотні активи, у тому числі:	1014,0	49,1	1163,5	52,3	1412	57,8	248,5	5,5

Продовження табл. 2.2

1) запаси	603	29,2	703,1	31,6	562,3	23,0	-140,8	-8,6
2) дебіторська заборгованість	263,2	12,8	358,5	16,1	787,6	32,2	429,1	16,1
3) грошові кошти	147,8	7,1	101,9	4,6	62,1	2,5	-39,8	-2,1
Джерела майна, у тому числі:	2064,2	100	2225,7	100	2444,2	100	218,5	x
- власний капітал, у тому числі:	794,5	38,5	800,9	36	652,2	26,7	-148,7	-9,3
1) статутний капітал	400	24,1	400	18	400	16,4	-	-1,6
2) додатковий капітал	184,2	8,9	184,2	8,3	184,2	7,5	-	-0,8
3) нерозподілений прибуток (непокриті збитки)	210,3	5,5	216,7	9,7	68	2,8	-148,7	-6,9
- довгострокові зобов'язання	277	13,4	298	13,4	398	16,3	100	2,9
- короткострокові зобов'язання, у тому числі:	992,7	48,1	1126,8	50,6	1394	57,0	267,2	6,4
1) кредити і позики	80	3,9	110	4,9	180	7,4	70	2,5
2) кредиторська заборгованість та інші поточні зобов'язання	912,7	44,2	1016,8	45,7	1214	49,7	197,2	4,0

Джерело: первинні документи досліджуваного підприємства

Аналізуючи зміни у фінансових показниках агрегованого балансу ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд», можна виявити цікаві тенденції, які дають змогу зробити певні висновки щодо фінансового стану компанії. За останній рік, валюта балансу зросла на 218,5 тис. грн., що свідчить про певний розвиток та економічне зростання підприємства. Однак ця зростаюча тенденція вирішення деяких фінансових проблем також може відображати наслідки позитивного впливу додаткових інвестицій або зростання попиту на послуги чи продукцію компанії.

Незважаючи на загальний приріст валюти балансу, вартість необоротних активів зменшилась на 30 тис. грн., або 5,5%. Це може бути спричинене рядом

факторів, таких як знос чи застаріння обладнання, рішення про реорганізацію бізнесу, або стратегічні зміни в складі активів компанії.

Натомість, оборотні активи зросли на 248,5 тис. грн., зокрема за рахунок збільшення дебіторської заборгованості. Зменшення запасів та залишків грошових коштів, можливо, свідчить про оптимізацію процесів управління оборотними активами та раціоналізацію управління ліквідністю компанії.

Однією з головних причин цих змін може бути збільшення кредиторських зобов'язань на 267,2 тис. грн., включаючи як довгострокові, так і короткострокові. Зменшення суми нерозподіленого прибутку також відображається на фінансових показниках, що може бути наслідком ряду факторів, таких як розподіл прибутку, виплата дивідендів, або проведення резервних фондів для майбутніх потреб компанії.

Розглядаючи структуру майна ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд», можна відзначити значні зміни, які свідчать про еволюцію фінансового положення компанії. Спостерігається тенденція зменшення долі необоротних активів і збільшення оборотних на 5,5%.

Цей розвиток може бути результатом стратегічних рішень управління активами, спрямованих на оптимізацію бізнес-процесів та підвищення ліквідності підприємства.

Аналіз структури джерел майна ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» свідчить про складні зміни у фінансових показниках. Протягом досліджуваного періоду власний капітал підприємства зменшився на 9,3%, головним чином через зменшення нерозподіленого прибутку порівняно з попереднім звітним періодом. Це може відображати труднощі або стратегічні зміни в управлінні фінансами компанії, які впливають на її капіталовкладення та стабільність.

Доля короткострокових позик зросла на 2,5%, що становить 70 тис. грн в абсолютному вираженні. Цей ріст може свідчити про збільшення потреб

підприємства в короткостроковому фінансуванні для забезпечення поточних потреб у ресурсах.

Крім того, кредиторська заборгованість зросла на 197,2 тис. грн, що представляє собою 4% у відношенні до загальної суми валюти балансу. Це може бути відображенням стратегічної політики компанії щодо управління кредитними зобов'язаннями та оптимізації її фінансового ризику.

2.2. Практичні аспекти первинного, аналітичного і синтетичного обліку запасів ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"

Відповідальність за реєстрацію всіх господарських операцій, пов'язаних з виробничими запасами, у первинних документах та збереження оброблених документів на протязі встановленого терміну, але не менше трьох років, покладається на власника або уповноважений орган або посадову особу, яка здійснює керівництво підприємством, згідно з вимогами законодавства та установчих документів.

Постійний та неперервний облік у документах інформації про усі господарські операції є ключовим засобом контролю за діяльністю підприємства, зокрема, за ефективним використанням його запасів. Це важливо для забезпечення правильного та раціонального управління запасами, що має велике значення для ефективності виробництва.

Принцип превалювання сутності над формою відіграє важливу роль у цьому контексті. Він передбачає, що всі господарські операції, пов'язані з наявністю та рухом запасів, повинні бути обліковані відповідно до їх сутності, а не тільки на основі юридичної форми. Це означає, що важливість операцій та їх вплив на діяльність підприємства мають переважати над юридичними аспектами, що допомагає забезпечити точність та об'єктивність обліку запасів.

Первинні документи ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд", які стосуються обліку запасів, можна розділити на наступні категорії (табл. 2.3):

- Документи, що фіксують надходження та оприбуткування запасів.
- Документи, пов'язані зі складським обліком та внутрішнім переміщенням запасів.
- Документи, які реєструють відпуск (списання) сировини та матеріалів для виробництва, а також потреби управління.

Таблиця 2.3

Типові первинні документи з обліку запасів та їх призначення
на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"

Назва первинного документа	Призначення первинного документа
1	2
<u>Документи, що фіксують надходження та оприбуткування запасів</u>	
Товарно-транспортна накладна (ф. № 1 - ТН)	комбінований документ, що складається з трьох самостійних розділів: відомості про вантаж, вантажно-розвантажувальні роботи, інша інформація
Рахунок-фактура (ф. № 63)	розрахунковий документ, що виписується постачальником на ім'я покупця на кожен партію відвантажених запасів
Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (ф. № М-20)	документ є підставою для списання товарно-матеріальних цінностей, для оприбуткування їх підприємством-одержувачем і для дозволу на вивіз із території підприємства постачальника, а також для їх складського, оперативного і бухгалтерського обліку
Довіреність (ф. № М-2)	застосовуються для одержання виробничих запасів від постачальника через довірену особу
Акт закупки товарно-матеріальних цінностей	застосовується при закупівлі запасів підзвітними особами підприємства
Журнал обліку вантажів, що надійшли	застосовується для реєстрації транспортних документів, пов'язаних з отриманням вантажів та оприбуткуванням їх на склад підприємства
Прибутковий ордер (ф. № М-4)	застосовуються для обліку матеріалів, що надходять на підприємство від постачальників або з переробки
Акт про приймання матеріалів (ф. № М-7)	документ складається у випадках розбіжностей за кількістю і якістю виробничих запасів, що надійшли, із даними супровідних документів (пред'явлених до оплати) і є підставою для пред'явлення претензій постачальнику й оприбуткування виробничих запасів, що надійшли. Застосовується також у разі приймання запасів, що надійшли без документів

Продовження табл. 2.3

Документи, пов'язані зі складським обліком та внутрішнім переміщенням запасів	
Картка складського обліку матеріалів (ф. № М-12)	застосовується для оперативного обліку руху запасів по складу (коморі)
Матеріальний ярлик (ф. № М-16)	застосовується для характеристики матеріалів кожного номенклатурного номера за місцем зберігання, слугує для матеріальних цінностей паспортом
Регістр прийняття - здачі документів (ф. № М-13)	використовується для реєстрації прибуткових і видаткових документів, які здаються до бухгалтерії
Відомість обліку залишків матеріалів на складі (ф. № М-14)	використовується для контролю взаємозв'язку складського та бухгалтерського обліку
Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу (ф. № М-18)	складається завскладом (комірником) у разі виявлення відхилень фактичного залишку виробничих запасів від встановлених норм
Матеріальний звіт (ф. № М-19)	складається матеріально відповідальною особою і передається в бухгалтерію; відображає рух запасів на складі за певний період
Документи, які реєструють відпуск (списання) сировини та матеріалів для виробництва, а також потреби управління	
Лімітно-забірна картка (ф. № М-8)	для багаторазового відпуску одного номенклатурного номера матеріалів на один місяць
Лімітно-забірна картка (ф. № М-9)	для чотириразового відпуску лімітованих матеріалів, що зараховуються на один вид витрат (замовлення) на один місяць
Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів (ф. № М-10)	для відпуску матеріалів, потреба в яких виникає періодично, заміни матеріалів, а також для додаткового (понадлімітного) відпуску матеріалів
Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (ф. № М-11)	для відпуску матеріалів усередині підприємства, включаючи відпуск господарствам свого підприємства, розташованим за межами його території

Джерело: первинні документи досліджуваного підприємства

Інформація, яка міститься в документах ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд", систематизується через використання подвійного запису на рахунках бухгалтерського обліку, які поділяються на регістри синтетичного та аналітичного обліку. Крім того, для забезпечення вчасного реєстрування господарських операцій

у бухгалтерському обліку, підприємства повинні чітко встановити терміни передачі документів з обліку запасів до бухгалтерії.

Запаси на досліджуваному підприємстві приймаються особою, яка несе матеріальну відповідальність, як за їх кількістю, так і за якістю. Тому спосіб відображення запасів у бухгалтерському обліку залежить від моменту, коли настає матеріальна відповідальність. У разі, якщо приймання за кількістю збігається з прийманням за якістю, то відповідальність виникає в повному обсязі. Для бухгалтера важливо мати належне розуміння процедур документування таких операцій, щоб вчасно вживати заходів контролю, забезпечуючи достовірність облікової інформації.

Виробничі запаси, які надходять на склад ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд", піддаються детальному аналізу, щоб переконатися у відповідності їх якості, кількості, асортименту, умов поставок і придатних супровідних документів. Якщо під час перевірки не виявлено відхилень, запаси приймаються на склад. Це може бути оформлено двома способами: або простим записом про отримання на документі постачальника, або через складання прибуткового ордера. У першому випадку матеріально-відповідальна особа підписує документ постачальника та розміщує на ньому штампи прийому, у другому випадку складається прибутковий ордер (ф. М-4), який використовується для кількісно-сумового обліку отриманих виробничих запасів.

Якщо виникають розбіжності у кількості та якості з даними супровідних документів постачальника, або якщо виробничі запаси надходять без супровідних платіжних документів, складається "Акт про приймання матеріалів" (типова форма № М-7). Цей акт складається у двох примірниках і є підставою для оприбуткування бухгалтерією фактично отриманих матеріалів. У такому випадку прибутковий ордер не складається.

При відпуску запасів у виробництво досліджуване підприємство дотримується ряду визначених вимог:

Запаси обліковуються відповідно до нормативів витрат, враховуючи їхню вагу, обсяг та масу, що передбачені для визначеного обсягу виробництва.

Відпуск запасів зазвичай здійснюється в межах попередньо встановлених лімітів. Це здійснюється відділом матеріально-технічного постачання, який визначає обсяги видачі запасів.

Перед видачею запасів зі складу у виробництво необхідно узгодити списки осіб, яким надано право отримувати запаси. Також отримуються зразки їх підписів. Запаси передаються зі складів тільки представникам цехів, господарств, відділів тощо, які мають офіційне право їх отримувати.

Документація, необхідна для реєстрації операцій з прийому, переміщення та відпуску запасів, слугує основою для ведення обліку в бухгалтерії та оперативному контролю. Ці документи подаються до бухгалтерії, де проводиться їхня перевірка на відповідність змісту економічних операцій і правильність оформлення з точки зору юридичності.

Для оформлення операцій з прийому товарно-матеріальних запасів складається реєстр прибуткових документів, а для операцій відпуску - реєстр видаткових документів. У цих реєстрах вказуються такі дані, як період, за який складається реєстр, назва документа, номери документів та їх загальна кількість, а також підписи керівника складу та бухгалтера, який приймає реєстри.

Реєстри складаються у двох примірниках: один залишається на складі, а другий, разом з прикріпленими до нього документами, передається до бухгалтерії. При отриманні цих реєстрів бухгалтер перевіряє правильність записів у картках обліку складу, всіх документів та виведення залишків у натуральних одиницях. Ця робота підтверджується підписом у відповідній графі картки "контроль". Завдяки кількісному обліку запасів, що ведеться на складах за допомогою карток обліку, бухгалтер відображає запаси у грошовому вимірі, що дозволяє проводити вартісний облік.

Для синтетичного обліку запасів використовується 2-й клас Плану рахунків «Запаси», який включає в себе однойменний рахунок 20 «Виробничі запаси».

Рахунок 20 «Виробничі запаси» призначений для комплексного відображення інформації про наявність та рух належних підприємству запасів різного призначення, таких як сировина та матеріали (включаючи ті, що перебувають в дорозі або в процесі переробки), будівельні матеріали, запасні частини, сільськогосподарські матеріали, паливо, тара, відходи основного виробництва та інше.

За дебетом рахунку 20 фіксуються прихідні операції, такі як надходження запасів на підприємство та їх оцінка, а за кредитом - витрати на виробництво (у тому числі експлуатацію, будівництво), переробку, відпуск (передачу) на сторону, уцінку та інші операції.

В табл. 2.4 ми навели основні господарські операції та відповідну кореспонденцію рахунків, яка відображає рух виробничих запасів на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".

Таблиця 2.4

Типові господарські операції та кореспонденція рахунків,
яка відображає рух виробничих запасів на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
1	Придбання виробничих запасів від постачальників	20 641	63
2	Придбання виробничих запасів підзвітними особами	20 641	372
3	Оприбуткування виробничих запасів власного виробництва, що призначені для внутрішнього використання	20	23
4	Списання вартості виробничих запасів на підготовку і освоєння виробництва	39	20
5	Списання відпущених МШП, термін корисного використання яких менше одного року, на витрати в момент передавання їх в експлуатацію	23, 91	22
6	Виробничі запаси відпущені у виробництво	23	20
7	Відображена вартість нестач і втрат виробничих	375	20

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4
	запасів при інвентаризації		
8	Відображена сума реалізованих виробничих запасів	36	712
9	Відображені розрахунки за податковими зобов'язаннями на суму ПДВ	712	641
10	Відображені витрати, пов'язані з реалізацією виробничих запасів	943	20

Джерело: первинні документи досліджуваного підприємства

Для забезпечення контролю за наявністю та рухом різних видів виробничих запасів недостатньо лише синтетичного обліку. Для отримання докладної інформації, необхідної для ефективного управління запасами з урахуванням їх різних категорій та процесів, використовується аналітичний облік.

Аналітичний облік виробничих запасів організовується за кількома параметрами, такими як групи матеріалів, місця зберігання та матеріально відповідальні особи. Дані, зібрані за аналітичними рахунками, узагальнюються в оборотних відомостях. Рахунки аналітичного обліку використовуються для контролю за зберіганням та рухом матеріальних цінностей, їх оцінки, порівняння з даними складського обліку, а також для узагальнення результатів інвентаризації.

Отримана інформація з аналітичного обліку, яка деталізується за різними параметрами, є важливою для системи управління, і вона корисна для керівників на всіх рівнях управління підприємством. Деталізація аналітичного обліку виробничих запасів є обумовлена кількома факторами, такими як наявність великої кількості складських приміщень для зберігання запасів, широка номенклатура матеріалів, складна організаційна та виробнича структура підприємства і т.д.

Аналітичний облік виробничих запасів на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" проводиться з урахуванням їх найменувань або поділом на однорідні групи. Це здійснюється за допомогою карток складського обліку, які розташовані в картотеці відповідно до технічних груп виробничих запасів, відповідно до їхньої номенклатури. Кожна група запасів поділяється на види, сорти, марки, типи та

розміри. Кожному виду або сорту запасу призначається коротке числове позначення, яке заноситься до спеціального реєстру – номенклатури, де також вказується одиниця виміру та облікова ціна запасу.

На кожному документі, що стосується руху виробничих запасів, вказано не лише їх найменування, а й номенклатурний номер. Це дозволяє уникнути помилок при заповненні прибуткових і видаткових документів, а також при проведенні записів у складському і бухгалтерському обліку виробничих запасів.

2.3. Шляхи вдосконалення обліку операцій з запасами на досліджуваному підприємстві

Облік запасів на складі великого будівельного підприємства – це складний процес, який включає безліч нюансів та особливостей. Документальне оформлення прийому, зберігання та використання цих запасів є відповідальним завданням, особливо в контексті ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".

Незважаючи на наявність значної кількості нормативних документів, які регулюють бухгалтерський облік та відображення інформації про запаси у звітності, необхідно розробляти та вдосконалювати первинну документацію, щоб вона повніше відображала особливості обліку запасів на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" та надавала необхідну інформацію для системи обліку, контролю та оперативного управління рухом запасів. Це допоможе підвищити якість облікових робіт.

Інформацію, що міститься у первинних облікових документах, організовують на рахунках бухгалтерського обліку та в реєстрах аналітичного та синтетичного обліку. На ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" дозволяється складати такі документи як у паперовій, так і в електронній формі. Узагальнено кажучи, процес первинного обліку виробничих запасів є й часомістким.

Для ефективного управління виробничними запасами на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" необхідно мати більше інформації, ніж просто загальну вартість та кількість. Зважаючи на те, що активи знаходяться на різних будівельних майданчиках, для підвищення ефективності та точності обліку важливо мати розподіл виробничних запасів за кількістю на кожному складі підприємства.

Реєстрація додаткової інформації в системі обліку дозволить створити аналітичні розрізи, що дозволить здійснювати більш детальний та оперативний аналіз. Ведення аналітичного обліку за додатковими властивостями виробничних запасів потребує додаткових зусиль у реєстрації господарських операцій на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" і включає в себе:

- при отриманні, необхідно точно вказати значення цих характеристик у момент проведення операції.
- при видачі, вказати аналітичні параметри відповідно до залишків, що залишилися на складах.
- якщо відбувається зміна значення аналітичного параметра для залишків виробничих запасів, ці операції мають бути обов'язково зареєстровані в системі, навіть якщо вони не стосуються реального руху матеріалів, наприклад, коли виробничі запаси переносяться з одного бухгалтерського рахунку на інший.

Для ведення обліку виробничих запасів на складах ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" пропонуємо такий перелік додаткових аналітичних розрізів:

- Склад: виробничі запаси пов'язані з місцем зберігання або, у деяких випадках, з контрагентом (пропонуємо додати ще саме будівельний майданчик, на якому зберігаються запаси).
- Номенклатура: підприємство використовує широкий асортимент матеріалів, що створює необхідність у їх поділі на категорії та підкатегорії (у межах цих категорій пропонуємо матеріали деталізувати за видами, марками, сортами та іншими характеристиками).

- Якість: детально та обов'язково описувати якість запасу та його придатність.

Для створення аналітичного обліку за додатковими характеристиками виробничих запасів на складах ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" необхідно:

- Обрати відповідні первинні документи (з типових форм або розробити власні), за допомогою яких будуть оформлятися операції з руху виробничих запасів.

- Забезпечити своєчасне оформлення документів про операції з руху виробничих запасів.

- Згрупувати виробничі запаси на складах відповідно до потреб бухгалтерського обліку та управлінських функцій.

- Вказати в Наказі про облікову політику методичні прийоми, які відображатимуть методику бухгалтерського обліку виробничих запасів підприємства.

- Укласти договори про повну матеріальну відповідальність для осіб, які будуть відповідальні за збереження виробничих запасів.

- Визначити обліковий сектор та його обов'язки щодо відображення в обліку операцій з виробничими запасами на складах.

Вдосконалення обліку операцій із запасами вимагає комплексного підходу та ретельного аналізу всіх аспектів управління запасами. Це включає систематизацію та оптимізацію процесів, використання сучасних технологій для автоматизації обліку, постійне вдосконалення на основі аналізу результатів. Правильно організований облік дозволить підприємству ефективніше управляти запасами, знизити витрати та ризики, а також підвищити загальну ефективність діяльності.

Висновки до розділу 2

У другому розділі наведено фінансово-економічну характеристику досліджуваного підприємства, що дозволило виявити основні економічні показники та особливості функціонування на базі даних зведеного агрегованого балансу ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд". Досліджено практичні аспекти первинного, аналітичного і синтетичного обліку запасів на даному підприємстві. Встановлено, що існуюча система обліку має свої переваги, але також потребує певного вдосконалення для забезпечення точності та ефективності. Виокремлені первинні документи з обліку запасів та розкрито їх призначення, наведені типові операції та кореспонденція рахунків, яка відображає рух виробничих запасів на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".

Запропоновано шляхи вдосконалення обліку операцій з запасами на досліджуваному підприємстві. Розроблені рекомендації, спрямовані на вдосконалення системи обліку, використання сучасних технологій для автоматизації процесів та забезпечення більшої ефективності управління запасами, а саме ведення обліку із застосуванням такого переліку додаткових аналітичних розрізів: Склад: виробничі запаси пов'язані з місцем зберігання або, у деяких випадках, з контрагентом (пропонуємо додати ще саме будівельний майданчик, на якому зберігаються запаси); Номенклатура: підприємство використовує широкий асортимент матеріалів, що створює необхідність у їх поділі на категорії та підкатегорії (у межах цих категорій пропонуємо матеріали деталізувати за видами, марками, сортами та іншими характеристиками); Якість: детально та обов'язково описувати якість запасу та його придатність.

Отже, аналіз практичних аспектів обліку операцій з запасами на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" дозволяє зробити висновок про необхідність постійного вдосконалення системи обліку для забезпечення ефективного управління запасами та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ З ЗАПАСАМИ НА ДОСЛІДЖУВАНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Аналіз складу та руху запасів на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"

Запаси є одним із ключових активів будь-якого підприємства, особливо у будівельній галузі, де вони часто представляють значну частину оборотних коштів. ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд", як будівельна компанія, не виняток у цьому відношенні.

Перед проведенням будь-яких стратегічних змін чи оптимізації в управлінні запасами необхідно провести глибокий аналіз їх складу та руху на підприємстві. Це дозволить зрозуміти, які конкретно категорії запасів найчастіше використовуються на підприємстві, як часто вони обертаються та яким чином впливають на фінансові показники компанії.

У контексті фінансового управління питома вага запасів в валюті балансу виявляється як один з ключових показників, який відображає фінансовий стан підприємства та його ліквідність. Вона визначається як відношення вартості запасів до загальної суми активів підприємства. Цей показник є важливим для оцінки ефективності управління запасами та їх впливу на фінансову стійкість компанії.

Важливою характеристикою питомої ваги запасів в валюті балансу є її динаміка та порівняння зі схожими показниками в минулих періодах.

Зростання цього показника може свідчити про збільшення обсягів запасів або недостатню оборотність, що може призвести до зниження ліквідності підприємства. Тому важливо ретельно аналізувати цей показник та при необхідності приймати заходи щодо його оптимізації для підтримання фінансової стабільності компанії (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Питома вага запасів в валюті балансу
ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	питома вага запасів в валюті балансу, %		
				2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5	6	7
- оборотні активи, у тому числі:	1014,0	1163,5	1412	49,1	52,3	57,8
1) запаси	603	703,1	562,3	29,2	31,6	23,0
2) дебіторська заборгованість	263,2	358,5	787,6	12,8	16,1	32,2
3) грошові кошти	147,8	101,9	62,1	7,2	4,6	2,5
Разом активів:	2064,2	2225,7	2444,2	100	100	100

Джерело: первинні документи досліджуваного підприємства

Якщо надати ці розрахунки графічно – це виглядає наступним чином (рис. 3.1.)

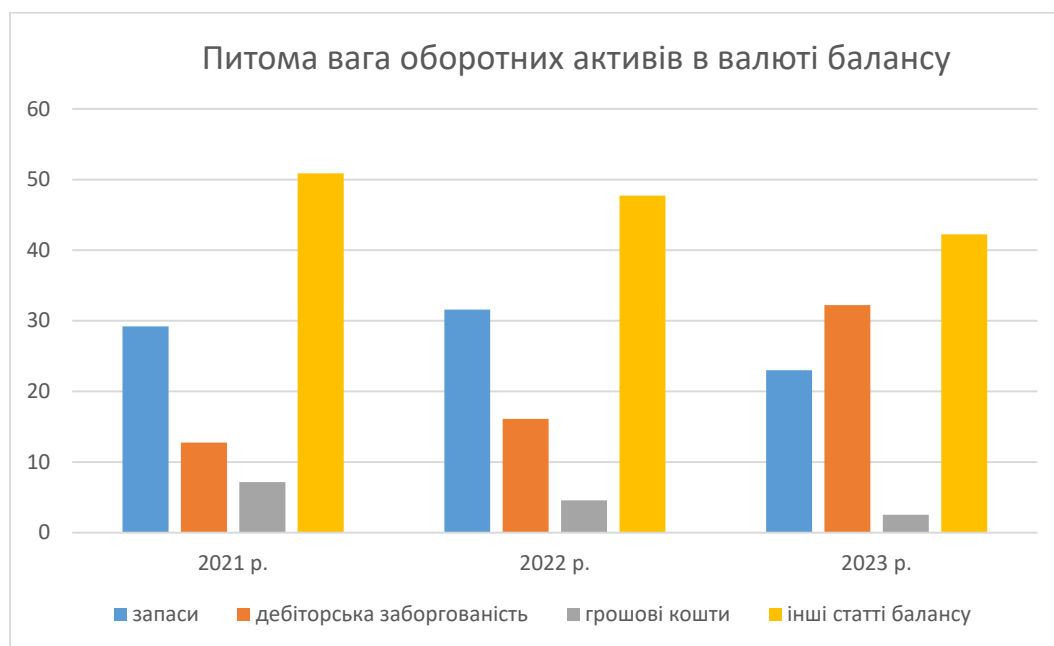

Рис. 3.1. Питома вага запасів в валюті балансу

ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у 2021-2023 рр.

Джерело: первинні документи досліджуваного підприємства

У 2021 році питома вага запасів складала 29,2% від оборотних активів, що дещо збільшилося до 31,6% у 2022 році, але значно зменшилася до 23,0% у 2023 році. Це може свідчити про зміну стратегії управління запасами або оптимізацію їх обсягів.

У той же час, питома вага дебіторської заборгованості зросла з 12,8% у 2021 році до 16,1% у 2022 році, а потім досить збільшилася до 32,2% у 2023 році. Це може вказувати на збільшення строків взаєморозрахунків з клієнтами або погіршення їх платіжної дисципліни.

Грошові кошти також зменшилися як частина оборотних активів з 7,2% у 2021 році до 4,6% у 2022 році і 2,5% у 2023 році. Це може свідчити про їх витрачання на поточні потреби підприємства.

Зменшення питомої ваги запасів в валюті балансу ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" може мати кілька причин:

- Оптимізація запасів (підприємство може проводити оптимізацію своїх запасів, зменшуючи їх обсяги або замінюючи менш прибуткові запаси на більш ефективні)

- Удосконалення управління запасами (покращення систем управління запасами може призвести до зменшення неефективних запасів та оптимізації їх рівня на підприємстві)

- Політика оборотності активів (підприємство може приділяти більше уваги політиці оборотності активів, спрямовуючи зусилля на зменшення запасів на користь більш швидкого обертання активів та забезпечення ліквідності)

- Вплив економічних факторів та війна в Україні (зміни в економічному середовищі, такі як зміни в цінах на сировину або зміна попиту на продукцію, можуть спричинити зміни у рівні запасів)

Наступним кроком, проаналізуємо структуру операційних витрат, він є ключовим етапом у контролі за запасами на будівельних підприємствах з кількох причин.

По-перше, такий аналіз дозволяє ідентифікувати основні складові операційних витрат, пов'язаних з утриманням та управлінням запасами. Це може включати витрати на закупівлю матеріалів, їх зберігання, обробку та доставку, а також витрати на управління запасами, такі як адміністративні витрати та витрати на інформаційні технології.

По-друге, аналіз структури операційних витрат допомагає виявити можливі джерела витрат, що можуть бути оптимізовані або зменшені. Наприклад, виявлення великої кількості витрат на зберігання або непродуктивних процесів може вказувати на потенційні області для покращення ефективності управління запасами.

По-третє, аналіз структури операційних витрат дозволяє виробити стратегію контролю за запасами, спрямовану на максимізацію прибутковості і ефективності. Це може включати розробку політик управління запасами, вдосконалення процесів закупівлі та управління запасами, а також впровадження технологій для автоматизації та оптимізації управління запасами (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Структура операційних витрат у 2022-2023 рр.

Складові витрат	2022 р., тис. грн.	Питома вага, %	2023 р., тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення	
					тис.грн.	%
1	4	5	6	7	8	9
Матеріальні витрати	14022,8	68,8	15062,2	67,9	1039,4	-0,9
Витрати на оплату праці	3206,3	15,7	3108,1	14,0	-98,2	-1,7
Страхові внески	705,5	3,5	691,7	3,1	-13,8	-0,4
Амортизація	989,2	4,8	1042,0	4,7	52,8	-0,1
Інші витрати	1462,5	7,2	2264,6	10,2	802,1	3,0
Всього витрат	20386,3	100	22168,6	100	1782,3	0,0

Джерело: первинні документи досліджуваного підприємства

Надамо графічне зображення долі матеріальних витрат (а саме витрат запасів) у загальній величині операційних витрат (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Склад операційних витрат
ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у 2023 рр.

Джерело: первинні документи досліджуваного підприємства

З аналізу складу операційних витрат видно, що матеріальні витрати займають найбільшу частку, що становить 68%. Це свідчить про те, що управління матеріальними ресурсами має велике значення для ефективного функціонування підприємства. Необхідно звернути увагу на оптимізацію закупівельних процесів, контроль за використанням матеріалів та їхню ефективну утилізацію.

Витрати на оплату праці складають лише 14%, що, хоча й не є найбільшою часткою, але важливі для забезпечення ефективної роботи персоналу та збереження кваліфікованих кадрів. Важливо вивчити можливості підвищення продуктивності праці та оптимізації витрат на оплату праці.

Страхові внески та амортизація відіграють менш значущу роль у загальній структурі витрат, що вказує на необхідність ефективного управління цими ресурсами, а також їхню оптимізацію.

Інші витрати становлять 10%, що може включати різноманітні адміністративні витрати, витрати на маркетинг, обслуговування та інші витрати. Важливо проаналізувати цей компонент і виявити можливості для їхнього зменшення або оптимізації.

У 2023 році спостерігалось зростання операційних витрат у порівнянні з попереднім періодом. Це відбулося, на наш погляд, внаслідок зміни цін на ресурси та інфляції. Важливо проаналізувати ці зміни та вжити відповідні заходи для оптимізації витрат та забезпечення ефективного управління ресурсами досліджуваного підприємства.

У цілому, аналіз складу операційних витрат ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" вказує на необхідність систематичного контролю та оптимізації різних аспектів діяльності підприємства для забезпечення його стабільності та конкурентоспроможності.

3.2. Організація внутрішнього контролю запасів на досліджуваному підприємстві

Організація внутрішнього контролю запасів на будівельному підприємстві є ключовим аспектом забезпечення ефективного ведення будівельних проектів. Враховуючи обсяги та складність матеріалів, які використовуються в будівництві, система внутрішнього контролю дозволяє підприємствам ефективно керувати запасами, уникати втрат та забезпечувати необхідні поставки на час.

Запаси є необхідною складовою будівельного процесу підприємства ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд", оскільки забезпечують збереження економічної стійкості організації.

Ефективний внутрішній контроль запасів на досліджуваному підприємстві забезпечує відстеження правильності їхнього обліку, відповідальне зберігання та раціональне використання запасів. Чітко визначена система внутрішнього контролю на документальному рівні дозволить не лише уникнути надмірних витрат, крадіжок і зловживань з боку співробітників, але й уникнути стягування штрафів.

У системі управління, внутрішній контроль є не просто екстраординарним заходом, а невід'ємною складовою управління. Все через те, що ефективне управління неможливе без систематичного контролю над матеріальними цінностями, їх раціональним використанням та наглядом за операціями і процесами, пов'язаними з будівництвом. В свою чергу, внутрішній контроль становить систему постійного моніторингу ефективності використання майна підприємства, законності та доцільності господарських операцій і процесів, а також збереження грошових коштів і матеріальних цінностей.

Задачі внутрішнього контролю на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" наведено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Задачі внутрішнього контролю на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"

Основні задачі внутрішнього контролю запасів				
1	2	3	4	5
встановлення законності, правильності і доцільності їх придбання, оприбуткування, зберігання і витрачання в процесі будівництва	виявлення фактів їх нераціонального використання, розтрат, недостач і розкрадань	виявлення зайвих і невикористовуваних на даному підприємстві вказаних запасів (неліквідів)	визначення втрат, зумовлених природними чинниками	встановлення причин і посадових осіб, винних у допущених недостачах і недоцільному використанні ТМЦ

Під час здійснення внутрішнього контролю над придбанням запасів досліджуване підприємство детально контролює кожний етап цього процесу. Від вибору постачальника залежить якість придбаних запасів та, відповідно, якість виробленої продукції. При надходженні запасів важливо перевірити, чи були вони доставлені вчасно, відповідають вони кількісним та якісним характеристикам. Після приймання запасів на склад, визначається матеріально-відповідальна особа для запобігання крадіжкам. Їй призначаються конкретні обов'язки, відповідно до яких вона відповідає за збереження майна, і в разі недостачі несе матеріальну відповідальність.

На ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" проведення інвентаризації на складах та будівельних майданчиках відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного управління запасами. Перш за все, вона дозволяє виявити залишки матеріалів і обладнання, а також можливі недоліки у їхньому обліку. На фоні великої кількості різних будівельних матеріалів і складного обладнання, правильне визначення наявності запасів є важливим етапом у забезпеченні неперервності будівельних процесів.

Під час інвентаризації будівельних матеріалів, яке є основними запасами ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд", питома вага таких запасів, як матеріали, становить понад 50%, а у окремих випадках може сягати й 80%. Особливу увагу варто приділяти будівельним матеріалам відкритого зберігання, таким як пісок, щебінь, камінь тощо, оскільки найчастіше саме їх виявляють розкраденими.

За статистичними даними, близько 90% випадків нестач та розкрадань виявляють під час інвентаризації. Тому особливістю інвентаризації у будівельній індустрії є те, що для перевірки навалених та сипучих матеріалів застосовують методи обмірів, які визначають об'єм певної геометричної форми, а також відповідні розрахунки. Щодо інших матеріалів, вони перевіряються шляхом зважування, перерахунку тощо.

Отже, перед проведенням інвентаризації сипучих матеріалів, матеріально відповідальні особи виконують певну послідовність завдань (етапів):

- Упорядкувати запаси. Сипучим будматеріалам слід надати певну геометричну форму, щоб можна було визначити обсяг.

- Визначити обсяг отриманої сипучої фігури, за допомогою формул. Якщо для обліку використовують вагові показники, тоді об'ємі показники потрібно перевести у вагові

- Розрахувати масу сипучих матеріалів, яким надано зручної форми. Для цього можна скористатися показником насипної щільності. Насипна щільність це відношення маси зернистих матеріалів, матеріалів у вигляді порошку до всього об'єму, зайнятого ним, включаючи і простір між частинками. Зазначимо що цей показник є однією із характеристик будівельних сипучих матеріалів, а відомості про марку матеріалів за насипної щільності є доступні для будь-якого користувача.

Особливістю практики проведення інвентаризації є те, що перевірка товарно-матеріальних цінностей базується на ручній праці. Виконання великого обсягу робіт зі зняття фактичних залишків з об'єктів майна є трудомісткою операцією, оскільки необхідно перевірити десятки і сотні тисяч одиниць елементів об'єкта, їхню якість і ціну, а також провести таксування і підрахунки підсумків в інвентаризаційних описах.

Передбачається, що для перевірки об'єму сипучої фігури використовуються відповідні розрахунки і формули. Додатково, розрахунки маси сипучих матеріалів здійснюються на основі показника насипної щільності, який визначає співвідношення маси матеріалів до їх об'єму. Однак, проведення інвентаризації вручну може призвести до неякісного та невчасного проведення таких операцій, особливо в разі спроби скоротити строків інвентаризації. Це може призвести до не виявлення фактів розкрадань та зловживань. У зв'язку з цим виникає потреба у використанні обчислювальної техніки та комп'ютерних програм для полегшення процесу інвентаризації.

Запаси, які знаходяться на складах, розташовані таким чином, щоб забезпечити зручний доступ до них. Вони зберігаються на стелажах, полицях і у ящиках, розміщених так, щоб було легко отримати потрібний матеріал. Кожен матеріал має прикріплений ярлик з його номенклатурним номером і коротким описом.

Місця зберігання спеціалізовані за видами, сортами, марками і розмірами матеріалів, що мають на складі, і обладнані ваговими та вимірювальними приладами, а також засобами протипожежного захисту. На складах присутні номенклатурні цінники, списки посадових осіб, яким надано право вимагати матеріали, і зразки їх підписів. Важливо перевірити, чи всі цінності призначені для матеріально відповідальних осіб, і чи укладені з ними договори про повну матеріальну відповідальність.

Інвентаризація дає можливість перевірити, чи дотримуються не лише кількісні, а й якісні умови зберігання будівельних матеріалів. Це особливо важливо у випадку з матеріалами, які піддаються руйнуванню або змінам якості при недостатньому контролі. Інформація, зібрана під час інвентаризації, надає можливість вжити заходів для збереження матеріалів у належному стані, що впливає на якість та терміни виконання будівельних робіт.

Крім того, отримана під час інвентаризації інформація стає основою для прийняття нових управлінських рішень щодо внутрішнього контролю над запасами. На основі аналізу результатів інвентаризації можна розробити стратегії оптимізації управління запасами, виявити можливості для підвищення ефективності використання ресурсів та запобігання можливим втратам.

Далі, необхідно здійснити ряд контрольних заходів, щоб забезпечити безперервність будівельного процесу. Спочатку необхідно встановити заплановані витрати, у яких враховуються всі необхідні витрати на запаси, а також додаткові витрати, які виникають під час будівництва.

Також, важливо забезпечити контроль за дотриманням всіх раніше розроблених планів та нормативів, оскільки їх виконання свідчить про ефективність системи внутрішнього контролю запасів на підприємстві.

На наш погляд, внутрішній контроль запасів на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" можна розбити на такі етапи:

- Визначення фактичного стану складського господарства на підприємстві.
- Порівняння фактичних даних про запаси з даними бухгалтерського обліку або плановими показниками.
- Оцінка виявлених відхилень та ступеня їх впливу на функціонування підприємства.
- Узагальнення результатів контролю та виявлення причин зафіксованих відхилень.

Основними джерелами контролю запасів на досліджуваному підприємстві є: угоди та договори; первинні документи, що стосуються обліку запасів; інвентаризаційні документи; документи складського обліку; реєстри бухгалтерського обліку; фінансова, операційна та статистична звітність.

Загальна система контролю за запасами на досліджуваному підприємстві визначається як ключовий елемент для забезпечення ефективного управління ресурсами та зниження витрат. Шляхом впровадження та постійного вдосконалення внутрішнього контролю запасів, компанія може мінімізувати ризики виникнення нестач, розкрадання, а також оптимізувати використання ресурсів та підвищити загальну ефективність свого виробництва.

Підсумовуючи, організація внутрішнього контролю запасів на досліджуваному підприємстві є стратегічно важливою для забезпечення стабільності та успішності підприємства в умовах конкурентного ринкового середовища. Постійний моніторинг та аналіз запасів дозволять уникнути фінансових втрат, забезпечити точність фінансової звітності, а також зберегти

довіру зовнішніх зацікавлених сторін, що є ключовим для стабільного розвитку підприємства.

3.3. Проблемні питання внутрішнього контролю операцій з запасами та шляхи їх вирішення на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"

Внутрішній контроль запасів відіграє досить критичну роль на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" з кількох ключових позицій:

- Внутрішній контроль дозволяє підприємству керувати запасами, забезпечуючи їх оптимальне використання під час будівельних проєктів. Це включає в себе планування, закупівлю, зберігання та використання будівельних матеріалів і обладнання.

- Поділ обов'язків та встановлення процедур контролю допомагають уникнути можливих втрат матеріалів через крадіжки, недоліки в обліку або несанкціоновані використання. Це зменшує ризики фінансових збитків та забезпечує економічну стійкість підприємства.

- Контроль за якістю та кількістю запасів гарантує, що будівельні матеріали та обладнання, що використовуються, відповідають стандартам якості і безпеки. Це важливо для забезпечення високої якості виконаних робіт та задоволення вимог замовників.

- Внутрішній контроль допомагає забезпечити відповідність діяльності підприємства вимогам законодавства та внутрішнім стандартам. Це включає контроль за правильністю документації, веденням обліку і відповідністю процедурам і політиці компанії.

Керівництво досліджуваного підприємства, на наш погляд, недостатньо уважно ставиться до створення ефективної системи контролю та його реалізації.

Налагоджена система внутрішнього контролю потребує професійної підготовки кваліфікованого спеціаліста, який би був незалежним від керівного складу для об'єктивності у висновках та пропозиціях, і водночас зацікавленості керівництва у створенні контролюючого органу для забезпечення збереження майна.

В даний момент всі контрольні обов'язки покладені на працівників бухгалтерії, що не призводить до зміцнення системи внутрішнього контролю. Це може мати такі наслідки, як збільшення ризику виникнення помилок у фінансовому звітності, недостовірної фінансової звітності, можливих фінансових втрат через неефективне використання ресурсів та недотримання внутрішніх процедур та політик.

Крім того, це може призвести до зниження довіри зовнішніх зацікавлених сторін, таких як інвестори, кредитори та регулюючі органи, щодо фінансової стійкості та прозорості підприємства. Тому необхідно розглянути можливість перерозподілу контрольних функцій та впровадження більш ефективної та комплексної системи внутрішнього контролю для забезпечення стабільності та успішності підприємства.

Висновки до розділу 3

В третьому розділі кваліфікаційної роботи ми провели ретельний аналіз складу запасів ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд", дослідили питому вагу запасів в валюті балансу у 2021-2023 рр., надали графічне зображення отриманих результатів, а саме: у 2021 році питома вага запасів складала 29,2% від оборотних активів, що дещо збільшилося до 31,6% у 2022 році, але значно зменшилася до 23,0% у 2023 році. Це може свідчити про зміну стратегії управління запасами або оптимізацію їх обсягів.

Також було досліджено склад та структура операційних витрат ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у 2022-2023 рр., наведено графічне зображення отриманих результатів, а саме: з аналізу складу операційних витрат видно, що матеріальні

витрати займають найбільшу частку, що становить 68%. Це свідчить про те, що управління матеріальними ресурсами має велике значення для ефективного функціонування підприємства. Необхідно звернути увагу на оптимізацію закупівельних процесів, контроль за використанням матеріалів та їхню ефективну утилізацію.

Розглянуто організацію внутрішнього контролю запасів на досліджуваному підприємстві, виокремлені задачі внутрішнього контролю на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд", розглянуто особливості проведення інвентаризації саме матеріалів, які використовуються у сфері будівництва. Наведені проблемні питання внутрішнього контролю операцій з запасами – а саме підкреслено критичну роль системи внутрішнього контролю, розкриті її ключові позиції. Керівництво досліджуваного підприємства, на наш погляд, недостатньо уважно ставиться до створення ефективної системи контролю та його реалізації.

Налагоджена система внутрішнього контролю потребує професійної підготовки кваліфікованого спеціаліста, який би був незалежним від керівного складу для об'єктивності у висновках та пропозиціях, і водночас зацікавленості керівництва у створенні контролюючого органу для забезпечення збереження майна. В даний момент всі контрольні обов'язки покладені на працівників бухгалтерії, що не призводить до зміцнення системи внутрішнього контролю. Це може мати такі наслідки, як збільшення ризику виникнення помилок у фінансовому звітності, недостовірної фінансової звітності, можливих фінансових втрат через неефективне використання ресурсів та недотримання внутрішніх процедур та політик. Крім того, це може призвести до зниження довіри зовнішніх зацікавлених сторін, таких як інвестори, кредитори та регулюючі органи, щодо фінансової стійкості та прозорості підприємства. Рекомендовано розглянути можливість перерозподілу контрольних функцій та впровадження більш ефективної та комплексної системи внутрішнього контролю для забезпечення стабільності та успішності підприємства.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження методико-прикладних аспектів бухгалтерського обліку та контролю операцій з запасами (на прикладі ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд") в даній роботі були вирішені поставлені завдання, а саме: проаналізувати сутність і поняття запасів, як об'єкту обліку, виявити особливості класифікації та оцінки запасів на підприємствах будівельної галузі; дослідити методико-прикладне забезпечення обліку запасів на будівельних підприємствах; порівняти схожі та відмінні аспекти обліку запасів в українській та міжнародній практиці; навести фінансово-економічну характеристику досліджуваного підприємства; дослідити практичні аспекти первинного, аналітичного і синтетичного обліку запасів ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"; розглянути організацію внутрішнього контролю запасів на досліджуваному підприємстві; надати рекомендації щодо вдосконалення обліку та внутрішнього контролю операцій з виробничими запасами на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".

В першому розділі наданої кваліфікаційної роботи було проведено аналіз економічної сутності та поняття запасів як об'єкту обліку на підприємствах будівельної галузі. Наведено трактування терміну «запаси» сучасними науковцями. Виявлено особливості класифікації та оцінки запасів, що є ключовими для забезпечення точного обліку та контролю за їх рухом. Надана ретельна класифікація та характеристики основних груп запасів на будівельних підприємствах.

Досліджено методико-прикладне забезпечення обліку запасів на будівельних підприємствах. Визначено, що це складне завдання, яке вимагає систематичного підходу. Використання сучасних програмних засобів для автоматизації обліку може значно полегшити процес та підвищити його ефективність.

Також проведено аналіз схожих та відмінних аспектів обліку запасів в українській та міжнародній практиці. Наведена порівняльна характеристика П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси», що дозволило виявити найкращі практики та здійснити їх адаптацію для конкретних умов будівельної галузі в Україні. Такий підхід створює можливість вдосконалення системи обліку та підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Отже, виконано аналіз методико-прикладного забезпечення обліку запасів, що дозволяє зробити висновок про його важливість для ефективного управління будівельними підприємствами та необхідність постійного вдосконалення цього процесу.

У другому розділі наведено фінансово-економічну характеристику досліджуваного підприємства, що дозволило виявити основні економічні показники та особливості функціонування на базі даних зведеного агрегованого балансу ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".

Досліджено практичні аспекти первинного, аналітичного і синтетичного обліку запасів на даному підприємстві. Встановлено, що існуюча система обліку має свої переваги, але також потребує певного вдосконалення для забезпечення точності та ефективності.

Виокремлені первинні документи з обліку запасів та розкрито їх призначення, наведені типові операції та кореспонденція рахунків, яка відображає рух виробничих запасів на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".

Запропоновано шляхи вдосконалення обліку операцій з запасами на досліджуваному підприємстві. Розроблені рекомендації, спрямовані на вдосконалення системи обліку, використання сучасних технологій для автоматизації процесів та забезпечення більшої ефективності управління запасами, а саме ведення обліку із застосуванням такого переліку додаткових аналітичних розрізів:

– Склад: виробничі запаси пов'язані з місцем зберігання або, у деяких випадках, з контрагентом (пропонуємо додати ще саме будівельний майданчик, на якому зберігаються запаси).

– Номенклатура: підприємство використовує широкий асортимент матеріалів, що створює необхідність у їх поділі на категорії та підкатегорії (у межах цих категорій пропонуємо матеріали деталізувати за видами, марками, сортами та іншими характеристиками

– Якість: детально та обов'язково описувати якість запасу та його придатність.

Отже, аналіз практичних аспектів обліку операцій з запасами на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" дозволяє зробити висновок про необхідність постійного вдосконалення системи обліку для забезпечення ефективного управління запасами та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

В третьому розділі кваліфікаційної роботи ми провели ретельний аналіз складу запасів ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд", дослідили питому вагу запасів в валюті балансу у 2021-2023 рр., надали графічне зображення отриманих результатів, а саме: у 2021 році питома вага запасів складала 29,2% від оборотних активів, що дещо збільшилося до 31,6% у 2022 році, але значно зменшилася до 23,0% у 2023 році. Це може свідчити про зміну стратегії управління запасами або оптимізацію їх обсягів.

Також було досліджено склад та структура операційних витрат ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у 2022-2023 рр., наведено графічне зображення отриманих результатів, а саме: з аналізу складу операційних витрат видно, що матеріальні витрати займають найбільшу частку, що становить 68%. Це свідчить про те, що управління матеріальними ресурсами має велике значення для ефективного функціонування підприємства. Необхідно звернути увагу на оптимізацію закупівельних процесів, контроль за використанням матеріалів та їхню ефективну утилізацію.

Розглянуто організацію внутрішнього контролю запасів на досліджуваному підприємстві, виокремлені задачі внутрішнього контролю на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд", розглянуто особливості проведення інвентаризації саме матеріалів, які використовуються у сфері будівництва.

Наведені проблемні питання внутрішнього контролю операцій з запасами – а саме підкреслено критичну роль системи внутрішнього контролю, розкриті її ключові позиції. Керівництво досліджуваного підприємства, на наш погляд, недостатньо уважно ставиться до створення ефективної системи контролю та його реалізації.

Налагоджена система внутрішнього контролю потребує професійної підготовки кваліфікованого спеціаліста, який би був незалежним від керівного складу для об'єктивності у висновках та пропозиціях, і водночас зацікавленості керівництва у створенні контролюючого органу для забезпечення збереження майна. В даний момент всі контрольні обов'язки покладені на працівників бухгалтерії, що не призводить до зміцнення системи внутрішнього контролю. Це може мати такі наслідки, як збільшення ризику виникнення помилок у фінансовому звітності, недостовірної фінансової звітності, можливих фінансових втрат через неефективне використання ресурсів та недотримання внутрішніх процедур та політик. Крім того, це може призвести до зниження довіри зовнішніх зацікавлених сторін, таких як інвестори, кредитори та регулюючі органи, щодо фінансової стійкості та прозорості підприємства.

Рекомендовано розглянути можливість перерозподілу контрольних функцій та впровадження більш ефективної та комплексної системи внутрішнього контролю для забезпечення стабільності та успішності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабур Л.Г., Сердюк Т.В. Б12 Бухгалтерський облік діяльності будівельних підприємств. Частина II. Навчальний посібник. - Вінниця: ВНТУ, 2007. -151с.
2. Бурдьо І.М. Особливості аудиту будівельних підприємств. *Вісник Одеського національного університету*. 2015. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2015_20_2%281%\\$29__44](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2015_20_2%281%$29__44).
3. Венжега Д. І. Особливості організації внутрішнього контролю в управлінні витратами підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 10(36). с. 296.
4. Візіренко С. В., Федоренко І. О. Удосконалення організації і методики внутрішнього аудиту на будівельних підприємствах. *Агросвіт*. № 3. 2020. С. 100-107. URL : http://www.agrosvit.info/pdf/3_2020/14.pdf.
5. Гамалій В.Ф., Романчук С.А., Ткачук О.В. Прогнозування розвитку національного будівельного ринку в умовах економічної кризи. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2013. № 4(24). С. 25-29. URL: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/6_1.pdf.
6. Гамова О.В., Козачок І.А., Федоренко Т.С. Оцінка фінансового стану та розробка програми аудиту запасів на ПАТ ПВП "Кривбасвибхпром" / Інвестиції: практика та досвід: науково-практичний журнал. – Вип.5. – 2019. – С. 42–50.
7. Гамова О.В., Козачок І.А., Бортник Г.О. Розробка програми аудиту доходів від реалізації готової продукції на підприємстві / Агросвіт: науково-практичний журнал. – Вип. № 4. – 2019 р. – С. 24–31.
8. Гордієнко Н. та ін. Аудит: методика і організація : навчальний посібник. Харків : ХНУМГ ім. О. Бекетова, 2017. 319 с.
9. Гудзь Н. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / ред. П. Денчук, Р. Романів. Київ, 2016. 424 с.

10. Дікань Л. В., Голуб Ю. О., Синюгіна Н. В., Шульга Н. М., Мултанівська Т. В., Воїнова Т. С. Система фінансового контролю в Україні: сучасний стан організації та перспективи розвитку. Монографія. Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. 96 с.

11. Жолнер В.І. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навчальний посібник - К.: НУХТ, 2012. - 335 с.

12. Журавель Г.П. Облікова політика підприємства в ринкових умовах: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г. П. Журавель, В. Б. Клевець, П. Я. Хомин ; за ред. П. Я. Хомина ; М-во освіти і науки України. - К. : Професіонал, 2009. - 319 с.

13. Іорданов В. Інвентаризація на підприємстві / В. Іорданов // – Все про бухгалтерський облік. – 2011. – №114. – с. 68.

14. Економічний аналіз: навч. посібник. За ред. Волкової Н. А. / Н. А. Волкова, Р. М. Волчек, О. М. Гайдаєнко та інші. Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310 с.

15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

16. Краєвський В. М., Пінчук К. С. Удосконалення управлінського обліку та внутрішньогосподарського контролю у будівництві. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 5. С. 98-107.

17. Кузьмінський Ю. А. Обліково-аналітичні можливості системи бухгалтерського (фінансового) обліку в забезпеченні управління ризиками. Київ: КНЕУ, 2017. 30–33 с.

18. Кужельний М. В. Теорія бухгалтерського обліку: посібник / М. В. Кужельний, В. Г. Лінник. – К. : «Основи», 2001. – 334 с.

19. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: навч. посібник. Київ: Каравелла, 2005. – 560 с.

20. Латишева О. В., Сайко А. Д. Будівельна галузь України: сучасний стан та її роль у забезпеченні сталого розвитку національної економіки *Економічний вісник Донбасу* № 2(56), 2019. С. 66-73.

21. Магопець О. А. Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навч. за освіт.-проф. прогр. магістра за спец. "Облік і аудит" / О. А. Магопець [та ін.]. - Кіровоград: КОД, 2010. - 278 с.

22. Малюга, Н. М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку : Теорія, практика, перспективи [Текст] / Н. М. Малюга. – Житомир: ЖІТІ, 2007. – 384 с.

23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Re22868?an=1>.

24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.04.2001р. № 205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01#Text>.

25. Нікітіна О. Доходи та витрати будівельних підприємств: огляд системи обліку та контролю. *Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 20 жовтня 2022 р., ОНЕУ.

26. Петрик О.А. Аудит: методологія і організація: Монографія. Київ: КНЕУ, 2010. 260 с.

27. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17/conv>.

28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси» затверджено наказом Міністерства фінансів України 20.10.1999 №246, (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

29. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Наказом Міністерства фінансів України 02.09.2014р. №879, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30.10.2014р. за № 1365/26142 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE26142?an=1>.

30. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>.

31. Порядок подання фінансової звітності: постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>.

32. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996 / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

33. Смоляр Л.Г., Овчарик Р.Ю., Кам'янська О.В. та ін. Облік і аудит: навчально-методичний посібник – К.: Ліра-К, 2013. – 616 с.

34. Стасишен М.С., Піча В.Ю. Основи аудиту (в схемах, графіках і таблицях): навчальний посібник – К.: Каравела, 2012. – 192 с.

35. Сторожук Т. М. Облікова політика підприємства. Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2015. 240 с.

36. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник; МОН України. – 5-те вид., доп. і перероб. – К.: Алерта, 2011. – 976 с.

37. Фінансовий облік: [підручник] / Л.В. Нападовська, А.В. Алексєєва, О.А. Бакурова [та ін.]; за заг. ред. Л.В. Нападовської. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 700 с.

38. Фісуненко Н.О. Підходи до дослідження стану будівельної галузі. Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи:

матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 16-17 лютого 2018 року. 2018. С. 40-43.

39. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.

40. Чернелеський Л. М., Редзюк Т. Ю. Податковий обіг і контроль: Навчальний посібник. – К.: Пектораль, 2006. – 316.

ДОДАТКИ